

9-10

1975

PORADNIK
bibliotekarza

MIESIĘCZNIK

Numer specjalny

dedykowany

kandydatom do zawodu bibliotekarskiego

opracowany przez

CECYLIĘ I JANUSZA DUNINÓW ORAZ EWĘ PAWLIKOWSKĄ

O PRACY W BIBLIOTEKACH

Słowo do czytelnika	206
Perspektywy zawodowe bibliotekarzy w nowoczesnym społeczeństwie	209
Kim jest i czym zajmuje się bibliotekarz?	211
Kto może zostać bibliotekarzem?	216
Jaką bibliotekę wybrać?	221
Gdzie zdobyć potrzebne wykształcenie?	225
Jak zrobić karierę?	232
Co możemy robić dla przyszłości?	236
A — bibliotekarz dyplomowany?	238
Siatka płac, hierarchia stanowisk, perspektywy...	240
Jeżeli chcemy działać razem	250
Czy autorzy odpowiedzieli na pytania związane z warunkami wyboru przyszłego zawodu?	252
Rysunki — Stanisław Gradkowski. Exlibrisy — ze zbiorów C. i J. Duninów.	

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

9-10
310-311

ROK XXVII WRZESIEŃ—PAŹDZIERNIK 1975

CECYLIA I JANUSZ DUNINOWIE — EWA PAWLIKOWSKA

o pracy w bibliotekach

INFORMATOR DLA KANDYDATÓW DO ZAWODU

Numer specjalny

Prawie każdy z nas, bibliotekarzy dostatecznie długo pracujących w zawodzie, spotykał się z młodymi ludźmi, którzy po skończeniu takiej czy innej szkoły, a czasami nawet bez formalnego świadectwa w kieszeni zastanawiali się, czy nie rozpocząć pracy w bibliotece.

Niemal przysłowiowa jest postać panienki, która kocha książki, więc ewentualnie chciałaby otrzymać posadę bibliotekarki. I dziwi się potem niepomernie, że mimo tej miłości wymagają od niej jeszcze teoretycznych i praktycznych kwalifikacji... A bo to coś trudnego „wydawać książki”? A przy tym można sobie poczytać... Niekiedy panienka słyszała także, że jest to zawód niezbyt dobrze płatny — gotowa jest się jednak na to zgodzić, bo przecież jest to praca lekka, łatwa, czysta i przyjemna.

Trafiają do bibliotek także inni młodzi ludzie — traktują sprawę poważnie, chcą się dowiedzieć, jakie mieliby szanse, do czego mogliby dojść w tym zawodzie, czego i gdzie musieliby się nauczyć. Z tymi pytaniami zwracają się do pracowników znanych sobie bibliotek, uzyskując szereg mniej lub bardziej szczegółowych informacji, odpowiadających jednak kręgom doświadczenia zawodowego osoby, z którą rozmawiają. Nie zawsze będzie więc to pełne i wszechstronne rozeznanie, a przecież sprawa jest poważna, młody człowiek dokonuje być może wyboru na całe życie...

Jedna ze znanych w świecie szkół bibliotekarskich zorganizowała dla kandydatów do zawodu specjalne konferencje wstępne. Były one tak pomyślane, że tylko połowa chętnych zdecydowała się potem na podjęcie pracy w bibliotece. Czyżby więc podcinanie gałęzi, na której się siedzi? Raczej rzetelna informacja, która już na początku drogi pragnie oszczędzić aspirantom szeregu rozczarowań i nieporozumień.

Nasze opracowanie jest przeznaczone dla kandydatów do zawodu. Pragniemy przekazać im podstawowe informacje o czekającej ich pracy; o możliwościach życiowych, jakie stwarza, o realnych szansach, które oferuje, jak również o niektórych mniej atrakcyjnych stronach obranej profesji. Adresując je do tych, którzy pracując i tworząc chcą wiedzieć, czego się mogą spodziewać, pragniemy poinformować nie tylko o pierwszych krokach, ale także o najdalszych perspektywach zawodu, budząc w ten sposób naturalne u młodych ludzi ambicje.

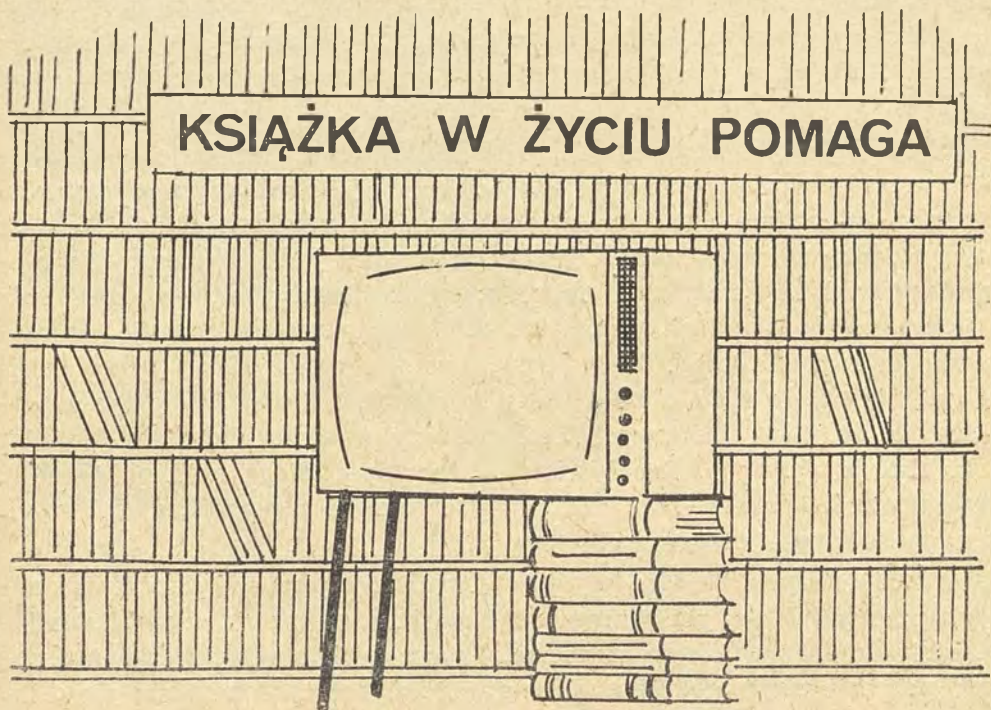
Istnieje obiegowe przekonanie, że bibliotekarstwo nie daje zbyt wielkich możliwości finansowych. Nie jest to dziś pełna prawda. Owszem, w świetle ostatnich stawek start w zawodzie nadal nie jest łatwy, jednak po paru latach, które szybko mijają, bibliotekarstwo oferuje wytrwałym relatywnie dobre warunki finansowe, nie gorsze niż w pokrewnych zawodach. Poza tym bibliotekarstwo się rozwija, potrzeby kadrowe ciągle rosną. Wedle przybliżonej prognozy Instytutu Książki i Czytelnictwa do 1980 r. należałoby zatrudnić tylko w bibliotekach publicznych ok. 2500 fachowych bibliotekarzy z wykształceniem średnim i ok. 2000 z wyższym. Rzeczywistość znacznie odbiega od tych planów, ale z pewnością będzie to rynek pracy chłonny i z perspektywą dużych szans przez długie jeszcze lata.

Do najczęstszych błędów, wpływających z braku doświadczenia, należy u młodych ludzi podejmujących decyzję pierwszej pracy brak umiejętności perspektywicznego myślenia. Wyraża się to w poszukiwaniu pozycji pozornie najwygodniejszej i najlepszej, bez zatroszczenia się o to, jakie dany zawód niesie możliwości dalszego awansu.

Pierwsze lata w zawodzie uchodzą za bardzo ważne — młody człowiek jest w tym czasie na ogół pozbawiony nadmiaru kłopotów rodzinnych, służy mu zdrowie, ma naturalny napęd życiowy i energię, stąd też okres ten uznać można za idealny dla „ustawienia” się w swoim zawodzie, procentujący — w najlepszym tego słowa znaczeniu — w przyszłości.

Współautorzy niniejszego opracowania są z zawodu bibliotekarzami, którzy uważają, że sami dobrze wybrali swój zawód. Jesteśmy głęboko przekonani, że dla wielu młodych bibliotekarstwo będzie właściwą i odpowiednią drogą przyszłej kariery, zawodem, w którym zdobędą nie tylko miejsce w społeczeństwie, ale dużo osobistego zadowolenia i satysfakcji.

Mamy nadzieję, że obecny numer „Poradnika” nie zostanie przeoczony przez Kolegów — Bibliotekarzy i będzie udostępniany wszystkim zwracającym się do nich po radę. Może okaże się on również przydatny dla tych młodych ludzi, którzy już w bibliotekach pracują i chcieliby mieć zawsze pod ręką podstawowe informacje o swoich uprawnieniach. Dedykujemy go także tym, którzy prowadzą szkolenia i poradnictwo zawodowe.

Bez podpisu

Perspektywy zawodowe bibliotekarzy w nowoczesnym społeczeństwie

Podjmując decyzję zostania bibliotekarzem, kandydat ma prawo wiedzieć, jakie są perspektywy nie tylko kadry zawodowej, ale i instytucji, tj. bibliotek jako komórek społecznych. Słysz się często, że w epoce masowych środków przekazu, komputeryzacji i informatyki — rola książki może zmaleć. Obserwacja życia społecznego w wielu krajach nie potwierdza — wbrew oczekiwaniom pesymistów — tych obaw: książka i druk utrzymuje swoje miejsce w kulturze, nadal rośnie i rozwija się zapotrzebowanie na ten typ gromadzenia i przechowywania informacji. W całym świecie rola bibliotek i bibliotekarstwa raczej wzrasta i zewsząd słychać o niedostatku fachowców. Obecnie prawie w całej Polsce kwalifikowanemu bibliotekarzowi nietrudno jest o posadę. Tendencja ta utrzymuje się już od wielu lat. Obserwujemy również następującą ogólnoswiatową korelację pozytywną: im kraj jest bogatszy, nowocześniejszy, im jego pozycja jest mocniejsza, tym lepsze i szybciej rozwijające się jest jego bibliotekarstwo, tym bogatsze są księgozbiory i lepszy personel bibliotek.

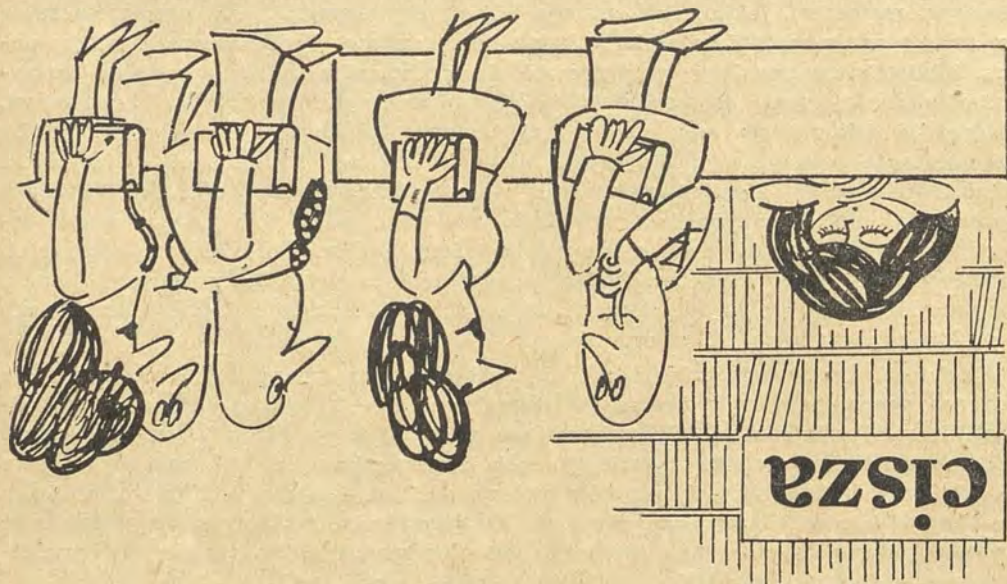
Nie można jednak zakładać, że bibliotekarze, którzy zaczęli pracę zawodową w latach siedemdziesiątych bieżącego wieku, będą pracowali po roku 2000 tymi samymi metodami, jakimi dziś pracują ich starsi koledzy. Z całą pewnością zajdą w naszej pracy zasadnicze zmiany, które już narastają. Wykształcenie nowoczesnego bibliotekarza musi go przygotować do operowania różnego rodzaju maszynami powielającymi, do posługiwania się w pracy informacyjnej komputerami, które już dziś rozpoczynają służbę przy budowie bibliografii i katalogów. Trzeba będzie także nauczyć się posługiwania nowymi środkami komunikacji i transportu. Być może maszyny i automaty uwolnią wkrótce bibliotekarzy od części żmudnych prac manipulacyjnych. Są już na świecie biblioteki, w których książka sama wędruje z magazynu do czytelnicy za naciśnięciem guzika. Ilość książek, czasopism i informacji rośnie lawinowo. Coraz trudniej być przewodnikiem po tym świecie, a przecież trzeba mieć świadomość, że w wielu dziedzinach żadne maszyny nie uwolnią myśli ludzkiej od pracy.

Wchodząc do zawodu młodzi adepci bibliotekarstwa muszą liczyć się z tym, że wiedza obecnie uzyskana będzie się starzała, że trzeba będzie dalej się dokształcać. Rozwój szkolnictwa bibliotekarskiego zakłada, że w ciągu kilku lat wejście do zawodu będzie otwarte głównie dla osób już przeszkolonych. Obecnie praktycznie każdy pracownik biblioteki, zarówno bibliotekarz, jak i magazynier (w bibliotekach naukowych) poza siłami pomocniczymi jak sprzątaczkę, szatniarzę itp., musi mieć maturę. Warunkiem awansu jest posiadanie półwyższego lub wyższego wykształcenia zawodowego, ewentualnie równoważącej je specjalizacji.

Obok bibliotek wzrasta sieć placówek służby informacyjnej, która w Polsce przeżywa częste reorganizacje i zmiany koncepcji. W ramach tej ogólnopolskiej

sieci w różny sposób jest widziana rola biblioteki, wydaje się jednak, że jesteśmy przygotowani do podjęcia skoordynowanej współpracy z informatykami. Równocześnie bibliotekarze, nie czekając na ostateczne ukształtowanie się ogólnokrajowej służby informacyjnej, od lat służą w możliwie szerokim zakresie różnego rodzaju informacjami. Tworząc sieć o określonych od dawna formach działania, biblioteki nie podlegają tak łatwo różnego rodzaju reorganizacjom, mają wiernych czytelników i wiernych przyjaciół. Wraz z ogólnym postępowaniem techniki i mechanizacji również i biblioteki modyfikują formy działania, przystosowują się do nowych potrzeb społecznych. Te cechy powodują, że właśnie księgozbiory stanowią najbardziej trwałe elementy naszej polityki kulturalnej, gwarantują jej ciągłość. A jednocześnie my, bibliotekarze wierzymy, że jesteśmy dość elastyczni, aby podejmować coraz to nowe zadania, pojawiające się wraz z ogólnym rozwojem społecznym.

Zmianie podlega również nasz zawód. Ongiś była to domena naukowców i literatów, którzy na marginesie swych prac twórczych i badawczych zajmowali się księgozbiórami, pełniąc funkcje bibliotekarzy. Można by tu wymienić znakomite nazwiska Mickiewicza, Lelewela, Żeromskiego. Bibliotekarstwo publiczne narodziło się ze społecznej, na pół charytatywnej, działalności różnego rodzaju zapaleńców. Dziś bibliotekarstwo jest nowoczesnym zawodem, ma swój przedmiot i metody pracy, potrafi wypełnić całe życie twórcze jednostki. Nieraz przy uroczystych okazjach mówi się o społecznym powołaniu bibliotekarzy, porównując ich pracę do pracy lekarzy, inżynierów. Jak w każdym zawodzie tak i w naszym nie brakuje oczywiście ludzi, którzy chcą i umieją pracować społecznie. Dziś jednak nie wystarcza samo zamiłowanie i postawa społecznika. Uczestnicząc w procesie edukacji narodowej, dostarczając informacji niezbędnych w pracy naukowo-badawczej, działalności politycznej, gospodarczej — musimy dysponować odpowiednimi warsztatami, zasobami zbiorów i umiejętnościami osobistymi. Za ten rzetelny wysiłek i pełne kwalifikacje otrzymujemy płace równe innym pracownikom gospodarki i kultury socjalistycznej. I tak tę sprawę rozumie kierownictwo naszego kraju.

W bibliotece obowiązuje cisza

Kim jest i czym zajmuje się bibliotekarz?

W miarę historycznego rozwoju bibliotek i zwiększania się ich roli społecznej znaczną ewolucję przeszło też bibliotekarstwo, rysując się jako formalny zawód, wymagający fachowego przygotowania i specjalistycznej wiedzy. Ewolucja funkcji biblioteki zmieniała także rolę bibliotekarza — nie jest on już tylko „dozorcą” zbiorów, ale ich kierownikiem i organizatorem, decydującym o społecznym zasięgu swojej placówki. Jednym z podstawowych elementów funkcjonowania biblioteki jest więc jej fachowy personel przygotowany do realizacji stawianych mu zadań.

Ustawa o bibliotekach z 1968 r. mówi, że „Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach bibliotekarskich tworzą zawodową grupę bibliotekarzy”. Nie każdy jednak zatrudniony w bibliotece i używający w związku z tym tytułu bibliotekarza jest nim istotnie. Elementem rzeczywistości wyróżniającym bibliotekarza są jego kwalifikacje zawodowe. Biblioteka jest instytucją, która posiada uporządkowany księgozbiór przeznaczony do udostępniania; jest instytucją usługową, która upowszechniając dorobek myśli ludzkiej współdziała w rozwoju nauki, gospodarki, kultury i oświaty. Zadaniem bibliotekarza jest — poza gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem zbiorów — jak najszersze ujawnienie zawartych w nich informacji. Bibliotekarz jest więc jednym z ogniw szerokiego frontu pracowników informacji, którego zadaniem jest upowszechnianie informacji zawartych w książkach, czasopiśmie i innych drukach (rzadziej w rękopisach, na płytach, taśmach magnetofonowych itp., również gromadzonych i udostępnianych w bibliotekach).

Charakterystyczny dla bibliotekarza jest sposób informowania poprzez udostępnianie odpowiedniego tekstu, np. wypożyczanie druku, który odbiorca informacji powinien na uzgodnionych warunkach zwrócić. Obecnie coraz częściej mamy do czynienia z reprodukowaniem tekstu. W takim wypadku, zamiast zwrotnego egzemplarza czytelnik może otrzymać jego fragment w postaci płatnej lub niekiedy bezpłatnej odbitki kserograficznej. Usługi biblioteczne zaczynają więc przypominać w swej formie zewnętrznej usługi księgarskie. Praca bibliotekarza różni się jednak zasadniczo od pracy księgarza. Księgarz sprzedając książki nie troszczy się o ich dalsze losy ani o sposób i cel ich użytkowania, poza tym może on oferować klientowi tylko aktualny asortyment tytułów zgromadzonych w księgarni. Bibliotekarz zaś gromadzi druki latami, zachowuje je starając się zaspokoić nie tylko najbardziej zróżnicowane bieżące potrzeby społeczne, ale także i te, które mogą powstać w przyszłości. Jeżeli np. biblioteka nie ma poszukiwanej przez czytelnika książki lub informacji, bibliotekarz ma obowiązek ułatwić mu dotarcie do niej w innej placówce.

Bibliotekarz to także propagator książki, doradca, a niekiedy i wychowawca czytelnika, organizator warsztatu pracy naukowej, badacz książki i czytelnictwa. Praca bibliotekarza zbliża się z jednej strony do pracy naukowo-dydaktycznej, z drugiej zaś do działalności pracownika kulturalno-oświatowego.

Do należytego wykonywania wszystkich wymienionych zadań niezbędne są bibliotekarzowi odpowiednie kwalifikacje i one to właśnie decydują w końcu o statusie zawodowym pracownika.

Personel zatrudniony w bibliotece dzieli się na trzy zasadnicze grupy:¹

- pracowników działalności podstawowej, czyli właściwych bibliotekarzy;
- pracowników administracyjno-biurowych (zatrudnianych tylko w większych bibliotekach), a także personel pomocniczo-techniczny: magazynierów biblioteczkowych, laborantów;
- pomocników biblioteczkowych, introligatorów, woźnych, kierowców, szatniarzy.

W grupie pracowników działalności podstawowej wyróżnia się dwa rodzaje bibliotekarzy: pracowników naukowo-dydaktycznych, czyli bibliotekarzy dyplomowanych oraz pracowników służby biblioteczkowej. W omawianych grupach zatrudnia się bibliotekarzy z tytułami naukowymi, z wyższymi studiami zawodowymi i specjalistycznymi, absolwentów pomaturalnych studiów zawodowych różnych kursów i szkoleń, lecz także pewną część osób bez kwalifikacji zawodowych, z tzw. przysposobieniem warsztatowym.

Pełny wymiar czasu pracy wynosi 7 godzin dla pracowników służby biblioteczkowej (w szkolnictwie 6 godzin). Odpowiednio zróżnicowane są także urlopy, które w grupie pracowników naukowych wynoszą 6 tygodni.

Biblioteki zatrudniają także personel w niepełnym wymiarze godzin. Są to pracownicy przeznaczeni do pewnych ściśle określonych zadań, płatni na podstawie umowy lub zlecenia za przepracowany czas lub za wykonaną pracę.

Całokształt czynności biblioteczkowych wykonywanych przez pracowników merytorycznych można ująć w następujące zasadnicze grupy:

- 1) gromadzenie zbiorów
- 2) opracowanie zbiorów
- 3) przechowywanie i konserwacja zbiorów
- 4) udostępnianie zbiorów
- 5) obsługa informacyjno-bibliograficzna czytelników
- 6) propaganda książki i czytelnictwa
- 7) szkolenie personelu
- 8) prace badawcze
- 9) czynności kierownicze
- 10) administracja biblioteki.

Nie są to — wbrew pozorom — prace proste i nie wymagające wysiłku. Gromadzenie np. wymaga wszechstronnej znajomości książki, czytelnika, rynku księgarskiego, podstaw ekonomicznego myślenia. Opracowanie — opanowania techniki katalogowania i bibliografowania tekstów, zdolności precyzyjnego myślenia i wręcz detektywistycznych umiejętności poszukiwań źródłowych dla ustalenia podstawowych danych niezbędnych dla identyfikacji druku. Magazynowanie wymaga nie tylko znajomości budowy książki i problemów jej konserwacji, ale i dobrej kondycji fizycznej, bo operowanie masą ciężkich woluminów nie jest zajęciem dla słabeuszy. Wreszcie udostępnianie — to znajomość czytelnika, techniki jego obsługi, zdolności nawiązywania kontaktów z ludźmi, dobrej znajomości własnych zbiorów oraz źródeł bibliograficznych.

¹ Od momentu wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 VII 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników placówek upowszechniania kultury — zalicza się pomocnika bibliotecznego do grupy obsługi, magazyniera — do grupy administracji; natomiast rozporządzenia innych ministrów ustawiają te stanowiska zgodnie z sytuacją panującą w podległych im instytucjach. Ponieważ nasza informacja opiera się na przykazdle bibliotek publicznych, do których bezpośrednio odnosi się cytowane rozporządzenie Rady Ministrów, przedstawiamy tu sytuację w świetle obowiązujących dla nich aktów prawnych.

Być może pouczające będzie dokładniejsze przyjrzenie się niektórym czynnościom wykonywanym w bibliotece. Podajemy je według opracowania Jana Wołosza „Obowiązki i czynności personelu powiatowej i miejskiej biblioteki publicznej” (Warszawa: 1974 Biblioteka Narodowa).

Podstawowe obowiązki wszystkich pracowników bibliotek:

- zapoznawanie się z literaturą fachową;
- poznawanie zbiorów własnej biblioteki;
- udział w zebraniach, szkoleniach i naradach, jako warunek podnoszenia swoich kwalifikacji.

Obowiązki i czynności w zakresie gromadzenia zbiorów:

— w zakresie polityki gromadzenia zbiorów — ustalanie potrzeb czytelniczych środowiska, znajomość podstawowych zarządzeń i wytycznych, analizowanie wartości i wykorzystania zbiorów, ustalanie zasad doboru materiałów bibliotecznych, planowanie uzupełnień;

— w ramach doboru i selekcji materiałów bibliotecznych wstępny dobór na podstawie dostępnych źródeł informacji o materiałach bibliotecznych oraz dezyderatów czytelników i instytucji, kontakty z księgarniami, centralą prenumerat „Ruch”, kontakty z bibliotekami i innymi instytucjami w celu pozyskania darów i egzemplarzy wymiennych, selekcja zbędnych materiałów bibliotecznych, akceptowanie książek i darów (zwroty za egzemplarze zagubione lub zniszczone), sprawdzanie oferowanych pozycji w katalogach i bibliografiach, ustalanie liczby potrzebnych egzemplarzy, kontrolowanie prawidłowości wydatkowanych środków finansowych, potwierdzanie wpływu darów, wymiany oraz zakupu centralnego, nadzór nad dokumentacją i ewidencją materiałów bibliotecznych, sporządzanie protokołów ubytków i podejmowanie decyzji w sprawie przeznaczenia materiałów zbędnych, rozpakowywanie i pakowanie paczek z materiałami bibliotecznymi, sprawdzanie zawartości paczek z zamówieniami i fakturami, realizacja rachunków za nadesłane książki, przechowywanie dokumentów wpływu i notowanie w nich niezbędnych informacji, akcesja wydawnictw, prowadzenie ksiąg inwentarzowych, prowadzenie księgi ubytków, zaopatrywanie nowych nabytków w numery inwentarzowe, sporządzanie różnego rodzaju list, wykazów i zamówień.

Opracowywanie i przechowywanie zbiorów wymaga gruntownej wiedzy i wysokich kwalifikacji bibliotekarskich. Do obowiązków pracowników tego działu należy:

- ustalanie zakresu i metod prac katalogowych i klasyfikacyjnych dla danej placówki,
- katalogowanie i przekatalogowywanie materiałów bibliotecznych,
- ich klasyfikacja i przeklasyfikowywanie,
- sporządzanie adnotacji,
- korekta kart katalogowych, bibliograficznych i innych spisów,
- wykorzystywanie i przechowywanie kart katalogowych centralnie drukowanych,
- wyłączanie i włączanie kart do katalogów bibliotecznych,
- opracowywanie wskazówek dla czytelników dotyczących korzystania z katalogów,
- okresowa melioracja katalogów,
- nadzór nad stanem fizycznym katalogów,
- prowadzenie i przechowywanie dokumentacji dotyczących opracowywanych materiałów bibliotecznych i ich przemieszczania.

Do najważniejszych czynności w zakresie przygotowywania zbiorów do udostępnienia i ich przechowywania należy:

- opracowanie schematu układu książek na półkach i rozmieszczenia zbiorów,

- zaopatrywanie nowych materiałów bibliotecznych w znaki własności,
- wypisywanie sygnatur, naklejanie ekslibrisów itp.,
- sygnowanie grzbietów książek, przechowywanie dzieł i materiałów złożonych z luźnych kart,
- wypisywanie kart książek i kart czytelników,
- włączanie opracowanych i przygotowanych technicznie materiałów do zbiorów na półki,
- sporządzanie napisów i objaśnień na regałach, zgodnie z przyjętym schematem rozmieszczenia zbiorów,
- przeprowadzanie scontrum czyli kontroli księgozbioru (rodzaj remanentu).

W tej grupie obowiązków do bibliotekarza należy też wyłączanie materiałów wymagających zabiegów konserwatorskich, dokonywanie we własnym zakresie drobnych napraw, przygotowywanie wysyłki materiałów do introligatora, sprawdzanie materiałów zwracanych po naprawach, konserwacja sprzętu i materiałów audiowizualnych.

Organizacja i technika udostępniania zbiorów wymaga: rejestrowania nowych czytelników, objaśniania zasad korzystania ze zbiorów, porządkowania i przechowywania dokumentacji czytelników, rejestracji wypożyczeń i zwrotów, sprawdzania stanu zwracanych materiałów, prowadzenia kartoteki dezyderatów, prolongowania materiałów wypożyczonych, rezerwowania dla czytelników zamówionych przez nich materiałów bibliotecznych, przyjmowania i kwitowania pieniędzy za materiały zagubione lub zniszczone, porządkowania i przechowywania dokumentacji wypożyczeń i zwrotów, sprawdzania wypożyczeń przeterminowanych, wysyłania monitów, przyjmowania i zwracania materiałów bibliotecznych wypożyczonych w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych, nadzoru nad czytelnikami w czytelniach i wypożyczalniach, prowadzenia bieżącej statystyki udostępniania zbiorów, włączania zwróconych materiałów do zbiorów.

Praca z czytelnikiem obejmuje te wszystkie obowiązki i czynności, które pomagają użytkownikowi korzystać z biblioteki i jej zasobów. Należy do nich: informowanie czytelników o zasobności, rozmieszczeniu i układzie zbiorów bibliotecznych, pomoc w doborze i wyszukiwaniu materiałów bibliotecznych, pomoc w korzystaniu z katalogów i innych źródeł informacji o zbiorach, poznawanie indywidualnych zainteresowań i potrzeb czytelników, przygotowywanie wykazu lektur, informacji o nowościach wydawniczych i innych pomocy, pomoc czytelnikowi w doborze lektury na interesujący go temat, przygotowanie i prowadzenie spotkań z pisarzami i innych imprez czytelniczych, planowanie i urządzanie wystaw, przygotowanie i prowadzenie przysposobienia bibliotecznego czytelników, opieka nad pomocami audiowizualnymi oraz materiałami bibliotecznymi wykorzystywanymi w trakcie imprez.

Głównym zadaniem służby informacyjno-bibliograficznej jest pomoc użytkownikom biblioteki w dotarciu do potrzebnego piśmiennictwa i informacji. Działalność ta wymaga szczególnie dobrej znajomości zbiorów i ich organizacji oraz technik stosowanych w pracy informacyjnej.

Obowiązki i czynności fachowe bibliotekarza w tym zakresie to: załatwianie kwerend, czyli wpływających do biblioteki zapytań czytelników, informowanie użytkowników o źródłach informacji i sposobach korzystania z tych źródeł, sporządzanie bibliografii, prowadzenie kartotek informacyjnych, współudział w opracowywaniu regionalnych bibliografii i katalogów centralnych, włączanie, porządkowanie i przechowywanie materiałów informacyjnych, prowadzenie statystyki dziennej udzielanych informacji i przechowywanie dokumentacji. Nowocześnie pracująca służba informacyjna włącza do swych obowiązków także zespół czynności mających na celu nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów ze środowiskiem. Bibliotekarze opraco-

wują materiały informacyjne dla środków masowego przekazu, opracowują i wydają informatory, druki okolicznościowe i materiały propagandowe, przygotowują i wygłaszają prelekcje o funkcjach nowoczesnej biblioteki w środowisku, urządzają zewnętrzne ekspozycje i wystawy związane z organizacją różnych narad i imprez, przyjmują i oprowadzają wycieczki po bibliotece, organizują różnego rodzaju szkolenia oraz imprezy kulturalne i oświatowe. W związku z tym gromadzi się i przechowuje adresy różnych instytucji i organizacji, sporządza plakaty, afisze i ogłoszenia. Bibliotekarze współpracują też z aktywnym bibliotecznym zorganizowanym w kołach Przyjaciół Bibliotek.

* *

Zebrało się tego wiele, choć celowo pominęliśmy szereg czynności ściśle kierowniczych i administracyjno-finansowych, z którymi młodszy bibliotekarze nie mają do czynienia. W mniejszych bibliotekach, gdzie „wszyscy robią wszystko”, pracownik może zetknąć się z większością wymienionych czynności, a zdarza się czasami, że dodatkowo spełnia jeszcze rolę pracownika transportu czy sprzątaczkę. W większych placówkach zakresy obowiązków są bardziej wyspecjalizowane i każdy ma wyznaczony indywidualny odcinek w ramach wielkiej maszyny, jaką jest nowoczesna biblioteka.

Wprawdzie przedstawione wyżej czynności wynotowaliśmy z opracowania przeznaczonych dla bibliotekarzy bibliotek publicznych, bibliotekarstwo jest jednak na tyle jednolitym zawodem, że praktycznie większość wymienionych czynności będzie wykonywana także w innych typach bibliotek z tym, że w zależności od charakteru i specjalizacji placówki szczególnie nacisk kłaść się będzie na różne grupy czynności. Tak na przykład biblioteka publiczna troszczy się szczególnie o pracę z czytelnikiem, organizuje spotkania, wystawy, imprezy. Są one również organizowane w bibliotekach naukowych, ale kładzie się tu większy nacisk raczej na prace badawcze, na retrospektywne i różnicowane gromadzenie zbiorów, prace bibliograficzne i informację naukową. W niektórych bibliotekach mogą występować z kolei czynności nie wymienione w cytowanym wykazie. Rosnąca mechanizacja, własne pracownie mikrofilmowe i kserograficzne, introligatornie, a nawet drukarnie znacznie rozszerzają zakres obowiązków pracowników. Biblioteki gromadzące zbiory specjalne, np. normy, patenty, lub posiadające zabytkowe kolekcje starodruków, rękopisów, rycin, nut, czy map — obarczają swych pracowników dodatkowymi, specjalnymi obowiązkami związanymi z profilem kolekcji.

Biblioteka jest instytucją, w której zasady dobrej organizacji pracy, ogólnie pozytywne stosunki międzyludzkie i dobrej atmosfery w zespole pracowników obowiązują w sposób oczywisty, tak jak we wszystkich innych instytucjach. Ten zespół zagadnień staje się więc obecnie w programach działania bibliotek jednym z najbardziej podstawowych. Nowoczesne metody pracy i nowoczesna organizacja są także tymi elementami, które w sposób zasadniczy wpłynąć mogą na większe niż dotychczas zainteresowanie się zawodem ambitnych i twórczych jednostek.

Czego byśmy jednak nie powiedzieli o społecznej i naukowej pozycji bibliotekarza, jest to głównie praktyczna umiejętność, w pewnej mierze nawet rzemiosło, w którym długo trzeba terminować, żeby się czegoś nauczyć, a zwłaszcza aby wyrobić sobie niezbędne odruchy i nawyki. Tu, jak i w każdym innym zawodzie, trzeba poznać żmudne prace manipulacyjne i monotonię mechanicznych, codziennych czynności... ale, broń Boże, niech nas to nie zadowala... Nigdy na tym nie poprzestaliśmy!

Jeżeli chcemy dojść do czegoś w naszym zawodzie, konieczne jest poznanie całości zadań biblioteki, zrozumienie problemów środowiska, w którym ona działa. Wtedy tylko będziemy w pełni przydatni i znajdziemy pełną satysfakcję w naszej pracy.

Kto może zostać bibliotekarzem?

Zróżnicowanie funkcji bibliotek i zadań, które spełniają poszczególni pracownicy, powoduje, że bardzo różne dyspozycje psychiczne mogą tu znaleźć zastosowanie: osoby ruchliwe, o łatwym kontakcie z ludźmi dobrze pracują w wypożyczalniach, przy organizacji imprez, przy instruktażu; spokojni, cisi i dokładni są przydatni przy pracach katalogowych i bibliograficznych; ludzie o zacięciu naukowym znajdą wiele satysfakcji w pracy naukowo-badawczej, dydaktycznej, w kolekcjach specjalnych (np. przy opracowywaniu starodruków, rękopisów itd.). Ogólnie można powiedzieć, że w mniejszej bibliotece, o jedno lub kilkuosobowym personelu, bibliotekarze muszą być pracownikami wszechstronnymi i w pełni sprawnymi. W większych jednostkach, o wyraźnie rozwiniętej wewnętrznej strukturze organizacyjnej, a tym samym specjalizacji, do wykonywania zawodu może być dopuszczony pewien procent osób o ograniczonych możliwościach fizycznych lub psychicznych, które odnajdą tam i dla siebie odpowiednie pole działania. Wśród wybitnych bibliotekarzy i teoretyków zawodu spotykaliśmy np. inwalidów; przy takich pracach jak katalogowanie czy bibliografowanie mogą wydajnie pracować i awansować ludzie, którzy fizycznie nie daliby sobie rady w magazynie i odwrotnie.

Aby jednak biblioteka pracowała bez zakłóceń, większość personelu powinna składać się z jednostek w pełni sprawnych fizycznie.

Problem chorób zawodowych bibliotekarzy nie jest jeszcze do końca zbadany. Sprawa nie jest prosta, pracujemy bowiem w bardzo zróżnicowanych warunkach. Katalogujący siedzi, magazynier czy pracownik wypożyczalni cały dzień spędza w ruchu. Istnieją opracowania dotyczące higieny pracy bibliotekarza, ale w zasadzie sprowadzają się one do tego, że „sedentariusze” powinni używać ruchu, chronić oczy itp. Ten, kto pracował z książkami, wie, że papier w swej masie jest ciężki i operowanie drukami, zwłaszcza w magazynie, stanowi wyczerpującą pracę fizyczną. Książki powracające od czytelników, zwłaszcza w szpitalach, sanatoriach, mogą się stać nosicielami chorób bakteryjnych i grzybic, powinny więc być odpowiednio dezynfekowane. Bibliotekarz musi się liczyć z tym, że nie wszystkie druki, z którymi się styka, będą czyste. Powinien zdobyć się na postawę lekarza, nie brzydzić się żadną książką, której warto jeszcze przywrócić życie.

Na łamach naszej prasy toczyła się ostatnio dyskusja dotycząca etyki zawodowej bibliotekarza. Wydaje się, że wymagania etyczne i społeczno-polityczne stawiane

bibliotekarzowi nie mogą różnić się od tych, które stoją przed każdym pracownikiem w naszym społeczeństwie. Do etyki bibliotekarskiej należą powszechnie znane zasady uczciwej, dobrej roboty, które obowiązują wszędzie. Nazywamy to *traktowaniem czynności zawodowych z poczuciem obowiązku i odpowiedzialności za wysoki poziom pracy i jej efekty*. Specyfika zawodu, nie dającego sposobności do większej ilości dodatkowych zarobków, zawodu, który nie stoi także zbyt wysoko w hierarchii ocen społecznych i możliwości finansowych, powoduje, że stosunkowo rzadko trafiają do bibliotek typowi hochsztaplerzy czy niebieskie ptaki, a jeśli nawet się zjawiają, to niedługo się tu utrzymują. Są jednak pewne cechy osobowości, które mogą z punktu zdyskwalifikować kandydata do zawodu niezależnie od jego wysokiego skądinąd morale. Nie może np. owocnie pracować tu ktoś, kto nie lubi książek lub nie umie pracować z ludźmi i nie jest przekonany, że warto się trudzić, by doprowadzić do spotkania odpowiedniej książki z odpowiednim czytelnikiem. Ktoś, kto uważa czytanie za rzecz bezsensowną, a człowieka poszukującego informacji poprzez książkę za natręta. Taki osobnik może być tylko funkcjonariuszem bibliotecznym, wykonującym swoją pracę tak, jakby pracował na poczcie lub w sklepie z kartoflami. Takie antytalenty do książek męczą się w bibliotece okrutnie — można ich poznać po tym, że biorą książkę do ręki tak jak martwy, brudny przedmiot, najchętniej chowają się za barierę papierków, nigdy nie okazują czytelnikowi zainteresowania dla jego spraw.

„Miłość” bibliotekarza do książki bywa często wystawiona na ciężką próbę, książki nas zalewają, są przyczyną naszego codziennego zmęczenia i znużenia, a jednak musimy starać się tę miłość zachować.

Wydaje się, że takim prywatnym testem dla kandydata na bibliotekarza mogą być następujące pytania:

1) czy lubisz przeglądać książki? czy cieszy cię ich zróżnicowany świat, czy kilkuminutowy kontakt z drukiem przynosi ci zadowolenie, jakie daje spotkanie z czymś ciekawym, czy interesuje cię, jak książka jest wydana i co zawiera?

2) czy masz skłonności do gromadzenia książek, czy kolekcjonujesz serie, czasopisma, wycinki, pocztówki itp?

3) czy lubisz udzielać informacji i rad? czy możesz patrzeć spokojnie, gdy ktoś męczy się nad rozwiązaniem zadania, jeśli potrafisz mu pomóc?

4) czy umiesz utrzymywać porządek i czy jesteś systematyczny?

Chociaż droga do zawodu bibliotekarskiego stoi otworem dla wszystkich, to jednak bibliotekarzy musi cechować szereg wartości szczególnych: wyrobienie społeczne, zainteresowania ogólne i specjalne, staranność i dokładność w pracach technicznych, dobra znajomość aktualnych przejawów życia społecznego, znajomość literatury i bieżącego rynku wydawniczego, wyraźne zamiłowania pedagogiczne, a wreszcie autentyczne zainteresowanie dla specjalności swoich warsztatów pracy i swoich bibliotek.

Bibliotekarz naturalnie musi dużo czytać, jest to jednak jego czynność pozasłużbowa. Źle jest, jeśli należy on do ludzi, którzy muszą każdy tekst, który trafi im do rąk, pochłonąć „od deski do deski” i nie odłożą, nim nie przeczytają sakramentalnego słowa „koniec” — ich wydajność w pracy jest niewielka, należą bowiem do zwalczanych w bibliotekach czytaczy, którzy ze swoją pasją chowają się przed kolegami, irytują czytelników. Nic bowiem bardziej denerwującego dla konsumenta niż obraz kelnera, który spokojnie zajada swój obiad, nie interesując się czekającymi gośćmi. Życzliwość wobec czytelników, przekonanie, że biblioteka jest właśnie dla nich, wyróżnia i pasuje kandydata na prawdziwego bibliotekarza. Joachim Leleweł, historyk i pierwszy polski teoretyk bibliotekarstwa, pisał: „Gdzie humor bibliotekarza twardy, nieuczynny, opryskliwy, gorzki, burkliwy, kwaśny, gniewliwy, swarliwy, byle czym obrażający się, tam, mimo najpiękniejszych prze-

pisów, uciekać będą, jak od zapowietrzonej okolicy stronić przechodnie użytkować z biblioteki upragnieni”.

Pracownik biblioteki powinien chronić powierzony mu księgozbiór, i to nie tylko ze względu na taką czy inną jego wartość w złotych, ale pamiętając, że poszczególne jednostki i ich zespoły stanowią dobro kultury i są dla społeczeństwa nieraz nieocenionym skarbem. Ochraniając kolekcje, szczególnie te o wartości muzealnej, nie możemy jednak zapominać o ich społecznym przeznaczeniu i dlatego najniebezpieczniejszym typem bibliotekarza jest ten, który uważa kolekcję za swoją osobistą własność, a siebie i swych przyjaciół za jedyne, naprawdę uprawnionych czytelników.

Aby biblioteka dobrze działała, konieczna jest pasja propagandowa; bibliotekarz, który potrafi zdobyć dla wartościowej książki czytelnika, musi sam bardziej lubić ową dobrą literaturę. Nie powinniśmy zapominać, że biblioteki są jednym z ogniw frontu kulturalnego, realizującego podstawowe zasady polityki ideowej państwa socjalistycznego, ale dzięki swej strukturze są jej ogniwem najbardziej elastycznym. Obok akcji masowych organizowanych z okazji dni książki, np. politycznej „Człowiek — świat — polityka”, czy technicznej, rolniczej, obok konkursów propagujących różnorodne treści — biblioteka w największym stopniu gwarantuje jednostce dowolność wyboru interesujących ją informacji i form ich podania. Jeśli z jakichkolwiek względów natury wyższej nie ma zastrzeżeń, czytelnik otrzymać powinien każdą książkę i nie może nas, bibliotekarzy, dziwić, że ktoś nagle szuka powieści w języku portugalskim, opracowania wierzeń assyryjskich, metodyki hodowli storczyków czy tomiku wierszy nie wznawianych od stu lat.

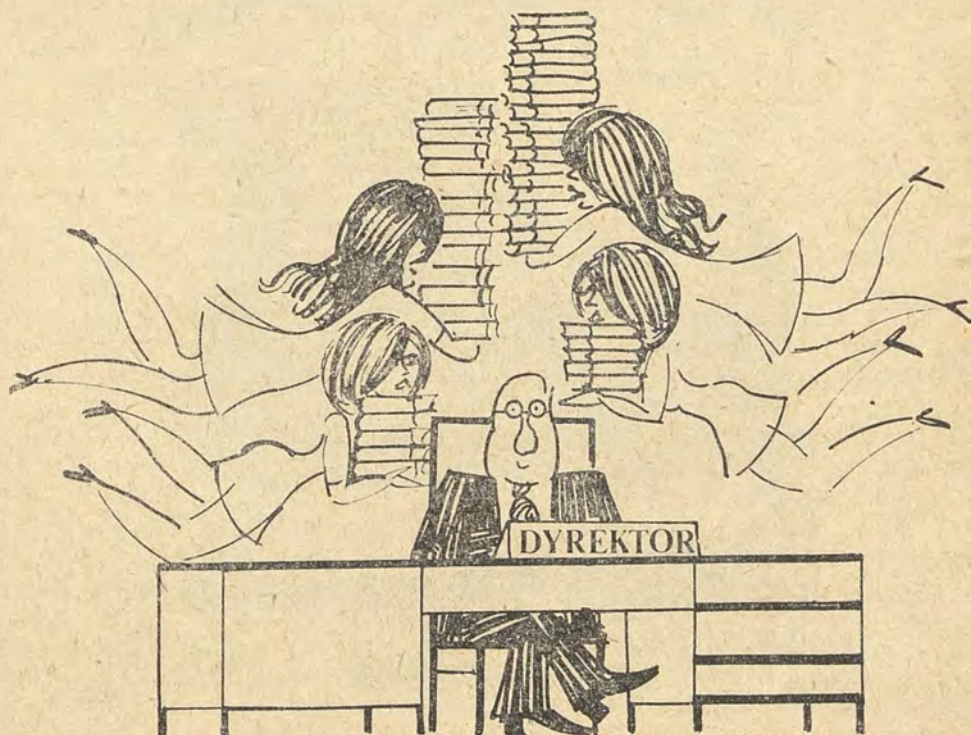

Każdy może otrzymać ciekawą książkę

Jeżeli nasza biblioteka nie jest w stanie zaspokoić potrzeb czytelnika, to nie powinniśmy mu dowodzić, że jego życzenie jest nie na miejscu, że teraz właśnie czyta się „Konopielkę” lub wszystko o Koperniku, ale ułatwić mu zdobycie interesującej go literatury. Po to właśnie powołano się biblioteczną, aby każdy obywatel miał w razie potrzeby dostęp do całego wartościowego dorobku myśli ludzkiej. Jeśli nie posiadamy odpowiedniego wydawnictwa, możemy bądź poradzić czytelnikowi, gdzie można zdobyć potrzebną mu książkę, bądź sprowadzić mu ją za pomocą tzw. wypożyczenia międzybibliotecznego z innych bibliotek krajowych lub nawet zagranicznych. Żadna biblioteka nie może i nie potrafi działać w oderwaniu od ogólnopolskiej sieci bibliotecznej, która stanowi ogniwo ogólnoświatowego systemu bibliotecznego. Próby izolowania siebie i swego małego królestwa są bardzo szkodliwe: znaczenie najmniejszej filii polega na tym, że stanowi ona na mapie znak pokrywający gęstą siecią cały nasz kraj.

Obowiązkiem każdego bibliotekarza jest orientowanie się w nowych tendencjach w naszym zawodzie, unowocześnianie swych metod pracy, a równocześnie pamiętanie o tym, że biblioteka jest żywym organizmem, narastającym latami i że dokonywanie na jej ciele różnych eksperymentów i operacji może być podjęte tylko po dokładnym przemyśleniu sprawy.

Pozostaje problem płci bibliotekarza. Pozornie rozwiązało go samo życie, od lat i na całym świecie postępuje totalna feminizacja naszego zawodu. Nieliczni mężczyźni w nim pracujący zostali już od dawna zepchnięci na kierownicze stanowiska. Godny zastanowienia jest jednak fakt, skąd w tym kobiecym zawodzie tyle męskich karier? Częściowo można to wytłumaczyć ogólną sytuacją społeczną kobiety, ale jest chyba jeszcze inna przyczyna. Bardzo wiele bibliotekarek trafia do

Zawód bibliotekarza jest typowym zawodem kobiecym

tego „babskiego” zawodu przypadkiem, dlatego, że tak każe tradycja, tak robią koleżanki. Dziwna decyzja mężczyzny, żeby zostać „bibliotekarką”, częściej u podstaw kryje rzeczywiste zainteresowanie zawodem. Wydaje się, że wśród mężczyzn istnieje mniejszy procent osób, które traktują wybór tej właśnie profesji jako życiową pomyłkę. Równocześnie należy podkreślić, że w bibliotekach pracuje wiele kobiet mądrych, zasłużonych, dobrych organizatorów, które osiągają wysokie stopnie w służbowej hierarchii stanowisk. Wydaje się, że przywrócenie zbliżonej równowagi płci byłoby dla zawodu korzystne. Dla człowieka o humanistycznych zainteresowaniach, zarówno mężczyzny, jak kobiety, jest to na pewno, obok nauczycielstwa, realna droga życiowa.

Na zakończenie chcielibyśmy z własnej praktyki podać cztery umiejętności, które są każdemu bibliotekarzowi bardzo przydatne:

Umieć dobrze (i mądrze) czytać.

Znać na pamięć kolejność liter alfabetu (przynajmniej polskiego i rosyjskiego).

Znać, przynajmniej biernie, parę obcych języków.

Pisać na maszynie.

BIBLIOTEKA ZAKŁADU NARODOWEGO IM. OSSOLIŃSKICH PAN

W R O C Ł A W

Różnorodność bibliotek wynika głównie z odmienności czytelników i ich potrzeb. Dziś jeszcze ciągle większość osób przychodzących, aby korzystać z biblioteki, zwłaszcza publicznej, szuka tu wytchnienia po pracy. Różnego rodzaju informacje, które zakodował kiedyś autor, odbierane są przez czytelników bezinteresownie, jako część rekreacji; czytelnicy poszukują rozrywki, wiadomości ciekawych, ale na co dzień nie przydatnych. Socjologzy, psychologzy i pedagogzy wiodą nieskończoną dyskusję nad rolą beletrystyki i lektur rozrywkowych. Są to wielce skomplikowane sprawy, które jeszcze długo będą rozważane. Wydaje się jednak, że aby być dobrym bibliotekarzem, trzeba wierzyć w społeczny sens owej rozrywkowej literatury. W to, że człowiek, który czyta ot tak, bezinteresownie, dla zabicia czasu — w istocie tego czasu nie marnuje. Jeśli będzie konsekwentnie odbierał literaturę dobrą i wartościową, potrafi w istotny sposób wzbogacić swoją osobowość. Można przewidzieć, że znaczenie czytelnictwa rozrywkowego w miarę rozwoju społecznego będzie w bibliotekach malało, kiedy dobra książka będzie powszechnie dostępna i kiedy wraz z rozwojem oświaty, techniki i nauki nasilą się inne, bardziej swoiste dla bibliotek potrzeby czytelnicze. Pewne jest jednak, że długo jeszcze czytelnicy, szukający tak czy inaczej pojętej rozrywki, będą ciągle znaczącą grupą odbiorców usług bibliotecznych. Placówki takie, jak tzw. wypożyczalnie bibliotek publicznych, ośrodków wczasowych, szpitali i sanatoriów, biblioteki publiczne dla dzieci i młodzieży, z natury rzeczy są nastawione prawie wyłącznie na owo czytelnictwo rekreacyjne. Bibliotekarz, który wybiera jako swój warsztat pracy tego rodzaju placówki, musi zdobyć się zawsze na życzliwe zrozumienie potrzeb swych czytelników, umieć odgadywać ich życzenia, które nie zawsze potrafią oni jasno i precyzyjnie sformułować. Konieczne cechy takiego bibliotekarza to takt, łatwość nawiązywania kontaktów, cierpliwość, życzliwa chęć sprawienia bliźnim radości. Osobnym zagadnieniem jest tzw. biblioterapia, czyli dobór i dostarczanie lektury osobom chorym. Leczenie książką to problematyka, z którą stykają się nie tylko pracownicy bibliotek szpitalnych.

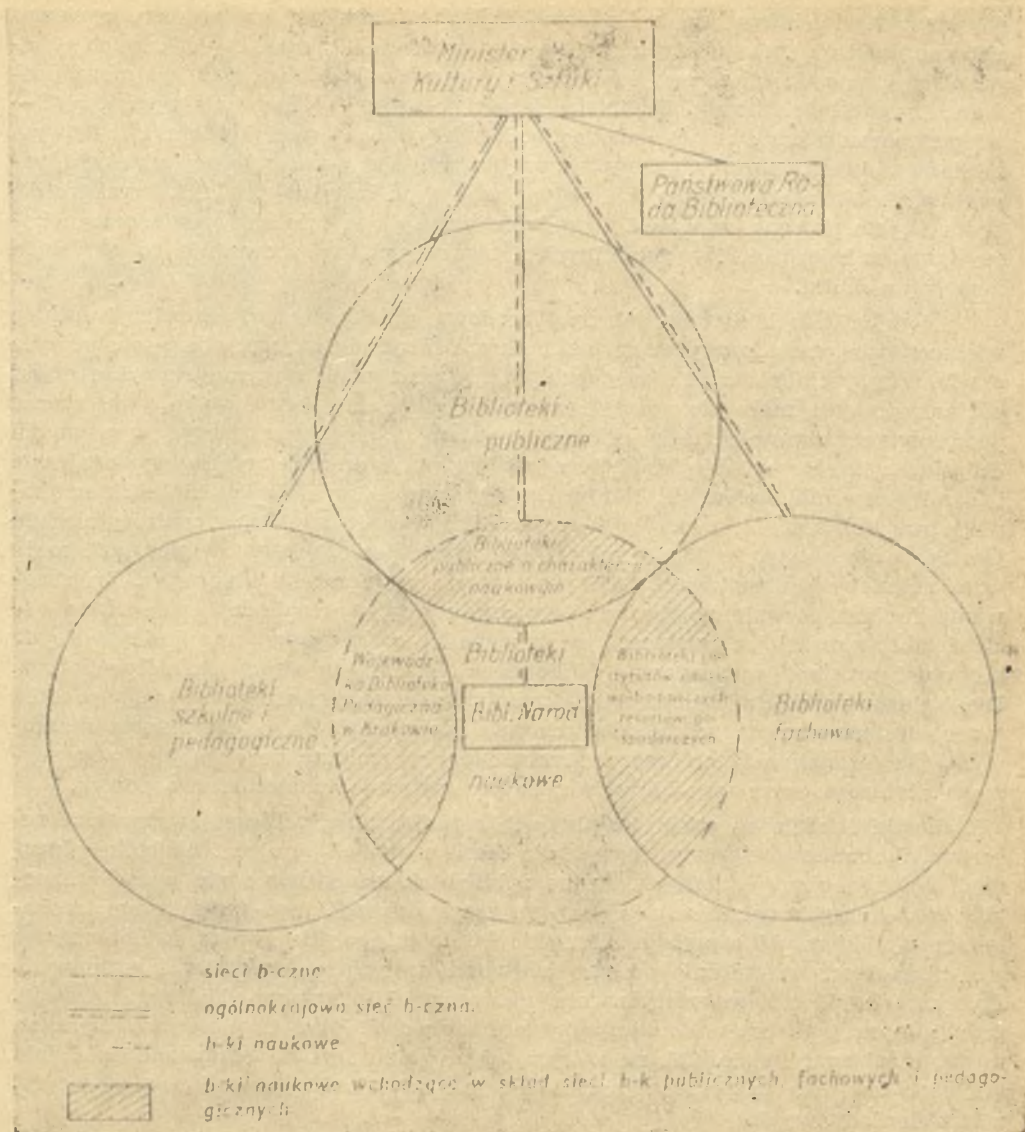
Odmiennym odbiorcą usług bibliotecznych jest czytelnik tzw. literatury instrumentalnej, który potrzebuje książki do konkretnego, sprecyzowanego celu — jest mu ona niezbędna dla rozwiązania jakiegoś zagadnienia lub wykonania zadania. Może to być zagadnienie bardzo ważne i ogólne — np. próba odpowiedzi na pytanie, czy jest Bóg, lub bardzo praktyczne i przyziemne — dlaczego rybki w moim akwarium zdychają. Każda książka może być traktowana w ten instrumentalny sposób: tomik poezji dla jednego czytelnika będzie pretekstem do zadumy i osobistej satysfakcji, dla innego źródłem koniecznym, bo właśnie przygotowuje się do występu estradowego czy zdaje egzamin polonistyczny.

Specjalnym rodzajem czytelnictwa instrumentalnego jest lektura uczących się, którzy poszukują w bibliotece podręczników, materiałów do prac seminaryjnych i końcowych oraz lektur obowiązkowych. Tu rola bibliotekarza staje się pozornie podrzędna; nie on kieruje czytelnictwem, musi tylko wykonać zamówienie, dostarczyć odpowiednią książkę. Ze względu na to niektórzy odmawiają tego typu bibliotekarzowi walorów twórczych. Należy on, ich zdaniem, do sfery usług i jest „kelnerem wiedzy”. Jednak, aby w pełni zaspokoić żądania czytelników, trzeba stworzyć taki warsztat biblioteczny i informacyjny, który mógłby sprostać potrzebom. Jakże często bez twórczej pracy bibliotekarza odpowiednia książka nie trafiłaby do rąk naukowca czy praktyka i być może wiele wynalazków nie byłoby dokonanych, wiele planów opracowanych, a chorych wyleczonych.

Czytelnik owej instrumentalnej literatury wymaga szczególnie troskliwej opieki. Pojawia się on niemal we wszystkich bibliotekach z publicznymi włącznie, jednak bezwzględnie panuje w bibliotekach fachowych, specjalnych i naukowych różnego typu. Domaga się od bibliotekarza orientacji w bibliografiach, katalogach i informatorach. Często zdarza się, że pracownik biblioteki dzięki pomocy swego warsztatu potrafi udzielić rady fachowcowi, wybitnemu specjalście, który samodzielnie nie zdołał dotrzeć do niezbędnych mu źródeł. Jednak bibliotekarz, aby być doradcą naukowca czy fachowca, powinien orientować się przynajmniej pobieżnie w dziedzinach, którymi zajmuje się biblioteka. A jeśli wybiera bibliotekę o profilu specjalnym, musi stać się fachowcem w tej właśnie określonej dziedzinie. Jest to możliwe w wypadku, gdy ktoś po studiach specjalistycznych dodatkowo zdobywa kwalifikacje bibliotekarskie lub gdy fachowy bibliotekarz uczy się problematyki, z którą związana jest jego biblioteka. Wybierając więc bibliotekę specjalną, trzeba mieć lub wyrobić w sobie zainteresowanie dziedziną, której jest ona poświęcona, czuć wspólnotę celów z grupą społeczną, której się będzie służyć. Ktoś, kto nie znosi medycyny i nie cierpi lekarzy, nie powinien wybierać pracy w bibliotece lekarskiej tak samo, jak osoba źle znosząca kontakty z dziećmi czy młodzieżą — nie może pracować w filii dla młodocianych.

Pozostaje pytanie, czy wybrać do pracy bibliotekę małą, czy też dużą. Placówka niewielka, o personelu kilkuosobowym stosuje organizację pracy na zasadzie „każdy robi wszystko lub prawie wszystko”. Wszyscy się orientują w sytuacji organizacyjnej, wiedzą co i gdzie się nabywa, znają czytelników i ich potrzeby. Zazwyczaj w takich bibliotekach wytwarza się miłą, familiarną atmosferę. Owe zalety stają się jednak często wadami. Odczuwa się brak perspektyw rozwojowych, zawęża horyzonty zawodowe, traci kontakt z innymi bibliotekami, ponieważ wszystko odbywa się na miarę małej, jednokomórkowej instytucji.

Jeśli placówka stanowi część jakiejś większej instytucji, np. fabryki, stowarzyszenia społecznego, instytutu naukowego, kliniki itp., to bibliotekarz pracujący zwykle w układzie jedno- lub dwuosobowym musi się liczyć, że praktycznie będzie traktowany jako siła pomocnicza i po stosunkowo łatwym uznaniu go za „kierownika biblioteki” zakończy swoją karierę. Przez całe lata, do emerytury, dobrze pracując nie posunie się ani o krok naprzód. I w takiej sytuacji ambitni ludzie znajdują wyjście pracując społecznie; działają np. w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich, związkach zawodowych, wchodzą do organów współpracy między bibliotekami, wreszcie biorą udział jako wykładowcy w różnego rodzaju szkoleniach. Niektórzy z nich podejmują pracę naukową z zakresu bibliotekoznawstwa bądź z dziedzin związanych z pracą instytucji. Tu jednak mogą wyniknąć nieoczekiwane trudności, bowiem personel instytucji oczekuje od bibliotekarza głównie pomocy we własnych pracach. Znany jest nam wypadek, gdy kierownik biblioteki instytutu naukowego jako pierwszy z całego personelu tego instytutu zdobył tytuł docenta. Wynik ostateczny był dziwny: musiał opuścić swoją placówkę.

Ogólnokrajowa sieć biblioteczna (według: J. Cwiekowa, R. Przelaskowski: *Polskie biblioteki naukowe*. Warszawa 1971).

Inaczej układają się sprawy, jeśli pracujemy w małej bibliotece będącej częścią dużej sieci, np. bibliotek publicznych miasta czy województwa, bibliotek instytutowych wyższych uczelni itp. W takim wypadku bibliotekarz, pracując nawet w najmniejszej filii, nie traci kontaktu z kolegami, z którymi spotyka się na szkoleniach i zebraniach. Korzysta z pomocy instruktorskiej, a jeśli sprawdzi się w zawodzie, może być awansowany, przeniesiony do placówki większej lub do centrali.

Specyficzne możliwości daje praca w bibliotece szkolnej lub w bibliotece pedagogicznej. Ludzie zatrudnieni w tego rodzaju placówkach stanowią grupę, która korzysta z dobrodziejstw tzw. karty nauczyciela. Są oni prawnie traktowani tak

jak nauczyciele, korzystają z dłuższych urlopów i szeregu przywilejów, ponieważ zaliczany jest tu staż nauczycielski (na stanowiskach bibliotekarzy szkolnych obsadzani są często dawni nauczyciele, którzy z powodu stanu zdrowia nie mogą prowadzić regularnych lekcji). Biblioteka szkoły realizuje zadania dydaktyczne, bibliotekarz prowadzi część zajęć z młodzieżą. Niestety, często traci kontakt z fachowym bibliotekarstwem. Zafascynowany wewnętrznymi sprawami własnej placówki zapomina, że biblioteka szkolna jest jedyną tego typu instytucją, z którą praktycznie styka się sto procent obywateli. I jeśli nie nauczy ona młodzieży świadomego korzystania z księgozbiorów publicznych i naukowych, to spowoduje to określone negatywne skutki.

Wybierając dużą bibliotekę, jak np. Narodową, uniwersytecką, centralną księżnicę wielkomięską, musi kandydat na bibliotekarza liczyć się z tym, że jest to placówka o wielu wyspecjalizowanych agendach. Młody pracownik otrzymuje zwykle wąski odcinek pracy i może się zdarzyć, że przez wiele lat będzie wykonywał szereg pomocniczych czynności. Aby osiągnąć wyższy stopień, uczestniczyć w pewnych decyzjach, trzeba w dużej bibliotece zdobyć przynajmniej wyższe wykształcenie i kwalifikacje bibliotekarskie. Pewna część pracowników wielkich bibliotek naukowych ma doktoraty i nawet habilitacje. Biblioteka rozwinięta organizacyjnie ma jednak swoje zalety, tu każdy młody pracownik nosi „buławę w plecaku”, może wraz ze zdobywaniem kwalifikacji posuwać się w hierarchii stanowisk. Zróżnicowanie funkcji pozwala poprzez zmiany działu pracy poznać dokładnie różne odcinki bibliotekarskiej działalności, co w wypadku późniejszego przeniesienia się do biblioteki mniejszej predysponuje bibliotekarza do objęcia stanowisk kierowniczych. Duża placówka, dzięki swemu zróżnicowaniu może każdemu oferować odpowiednią pracę, dostosowaną do zróżnicowanych możliwości zarówno o charakterze naukowym, jak i zupełnie technicznym. Trzeba jednak pamiętać, że duża placówka wymaga dłuższego czasu terminowania i awans następuje tu stosunkowo powoli.

Biblioteki istnieją w wielu instytucjach i praktycznie podlegają wszystkim resortom. Szacunkowo liczymy, że w kraju istnieje około 53 tysiące bibliotek opłacanych z funduszy publicznych. Żadna z bibliotek samodzielnie nie potrafi zaspokoić czytelniczych potrzeb społeczeństwa, mogą dokonać tego tylko razem, zespolonym wysiłkiem. Mówimy, że wszystkie biblioteki polskie tworzą ogólnokrajową sieć biblioteczną niezależnie od przynależności do różnych resortów i organizacji. Podlegają ogólnemu merytorycznemu nadzorowi Ministerstwa Kultury i Sztuki, przy którym jako organ doradczy działa Państwowa Rada Biblioteczna. Stan ten ilustruje schemat na str. 223, na którym widać, jak wszystkie omawiane uprzednio biblioteki znajdują bezpośrednią styczność, jak działalność jednych powiązana jest z działalnością innych.

Gdzie zdobywać potrzebne wykształcenie?

Bibliotekarzy zatrudnionych we wszystkich typach bibliotek wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej obowiązują jako minimum wykształcenie średnie ogólne, średnie bibliotekarskie, wykształcenie na poziomie 2-letniego studium bibliotekarskiego lub wykształcenie wyższe dowolnej specjalności lub wyższe bibliotekarskie.

W tym rozdziale zajmiemy się szkolnictwem bibliotekarskim wszystkich trzech stopni — programami nauczania oraz warunkami przyjmowania do szkół i uczelni.

Pracownicy bibliotek i ośrodków informacji wszystkich sieci i stopni organizacyjnych nie mający kwalifikacji zawodowych mogą uzupełnić wykształcenie zawodowe bibliotekarskie w policealnych placówkach kształcenia lub na wyższych studiach bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w systemie zaocznym lub wieczorowym.

Wykształcenie średnie bibliotekarskie

Roczne Studium Bibliotekarskie w Państwowym Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy, Park 5, 63-200 Jarocin koło Poznania.

Roczne Studium Bibliotekarskie jest jedyną obecnie w kraju szkołą stacjonarną, która kształci kandydatów do zawodu bibliotekarskiego na poziomie średnim zawodowym. Na Studium przyjmowani są absolwenci liceów ogólnokształcących i równorzędnych średnich szkół zawodowych (maturalnych), którzy mają świadectwo dojrzałości lub świadectwo ukończenia szkoły średniej i nie przekroczyli 30 roku życia. Pierwszeństwo w przyjęciu na Studium przysługuje oczywiście maturzystom. Jeśli liczba kandydatów ubiegających się o przyjęcie przewyższa liczbę miejsc — a jest ich na Studium tylko 50 — decydują o przyjęciu wyniki egzaminu wstępnego a także lepsze świadectwo.

W pierwszych dniach września każdego roku odbywa się w Ośrodku w Jarocinie egzamin wstępny dla kandydatów na Studium przed komisją złożoną z pracowników dydaktycznych Ośrodka. Egzamin obejmuje pracę pisemną z literatury

polskiej i powszechnej lub zagadnień kulturalnych (teatr, film, radio, telewizja) oraz rozmowę z kandydatem na tematy społeczno-kulturalne i historyczno-literackie w zakresie programu szkoły średniej.

Program Roczego Studium składa się z dwóch bloków przedmiotowych: z przedmiotów ogólnokształcących takich jak wybrane zagadnienia z psychologii i pedagogiki, podstawy filozofii i teorii rozwoju społecznego, literatura powszechna (z uwzględnieniem literatury dla dzieci i młodzieży), wychowanie estetyczne, i z przedmiotów kierunkowych (zawodowych): bibliotekarstwo, bibliotekoznawstwo, bibliografia i informacja, nauka o książce, metodyka pracy z czytelnikiem, literatura popularnonaukowa (z różnych dziedzin) i fachowa. Słuchaczy obowiązuje odbycie 3-tygodniowej praktyki w bibliotekach — przeważnie publicznych.

Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy posiada internat, w którym słuchacze Studium otrzymują bezpłatne zakwaterowanie. Stawka za wyżywienie w Ośrodku wynosi ok. 600 zł miesięcznie. Niezamożni słuchacze, którzy mają dobre wyniki w nauce, mogą otrzymać częściowe lub całkowite zwolnienie od opłaty za wyżywienie.

Roczne Studium Bibliotekarskie ma wyrobioną markę. W latach 1951—1973 Studium wykształciło 1024 absolwentów, którzy cieszą się dobrą opinią jako wszechstronnie przydatni pracownicy bibliotek.

Ogólnobibliotekarski Kurs Kwalifikacyjny w Państwowym Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy, Park 5, 63-200 Jarocin koło Poznania.

Na kurs kwalifikacyjny mogą być przyjmowani pracownicy wszystkich bibliotek wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, którzy mają wykształcenie średnie (maturę), co najmniej roczny staż pracy w bibliotece i uzyskali skierowanie z biblioteki, w której są zatrudnieni.

Na kursie kwalifikacyjnym realizowany jest program Roczego Studium Bibliotekarskiego, odpowiednio przystosowany do specyficznych potrzeb kształcenia bibliotekarzy pracujących. Kurs realizowany jest w formie zajęć stacjonarnych w Ośrodku przez ok. 15 tygodni z przerwą półtoraroczną, przewidzianą na samodzielną pracę słuchaczy w toku ich normalnych zajęć w bibliotekach. Odpowiednio rozłożone kolokwia w czasie pobytu w Ośrodku, praca pisemna wykonana w okresie przerwy i wreszcie egzamin ustny na zakończenie kursu stanowią sprawdziany postępów w nauce i wyniku końcowych studiów podjętych przez słuchaczy kursu. Absolwenci otrzymują świadectwa przyznające im średnie wykształcenie bibliotekarskie.

Kursy kwalifikacyjne mają już swoją historię i cieszą się dużym powodzeniem wśród bibliotekarzy pracujących. W latach 1948—1973 odbyło się 71 takich kursów, które ukończyło 2779 osób.

Policealne Studium Bibliotekarskie Zaoczne przy Państwowym Ośrodku Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy, al. Świerczewskiego 90, 01-003 Warszawa.

Studium zostało zorganizowane w ramach Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy. Zasłużona ta placówka przeszkoliła w ciągu 20 lat swego istnienia ok. 15 tys. pracujących bibliotekarzy, dając im tą drogą możliwość zdobycia kwalifikacji na poziomie średnim zawodowym. Kursy korespondencyjne organizowane w Ośrodku służyły bibliotekom wszystkich sieci, jednak zdecydowaną przewagę mieli bibliotekarze zatrudnieni w bibliotekach publicznych.

Od lutego 1975 r. Ośrodek, zamiast dotychczasowych kursów, prowadzi Policealne Studium Bibliotekarskie Zaoczne. Nauka na Studium trwa półtora roku (3 semestry). Absolwenci otrzymują wykształcenie na poziomie średnim.

Do Studium przyjmowani są wyróżniający się w pracy zawodowej pracownicy bibliotek ogólnokrajowej sieci (wymagany roczny staż pracy) w wieku do 45 lat, legitymujący się świadectwem dojrzałości. Liczba miejsc jest limitowana. Studium ma siedzibę w Warszawie oraz filie w niektórych miastach wojewódzkich. Zajęcia dydaktyczne prowadzone są w dotychczasowych punktach konsultacyjnych Państwowego Ośrodka Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy.

Program nauczania obejmuje podstawy wiedzy bibliotekarskiej oraz wprowadzenie w ogólne zagadnienia upowszechniania kultury i nauki ze szczególnym uwzględnieniem roli biblioteki w środowisku. Informacje dotyczące toku nauczania na Studium, programów poszczególnych przedmiotów oraz warunków przyjęcia można uzyskać w wojewódzkich punktach konsultacyjnych.

Wyszkolenie bibliotekarskie na poziomie studium

Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie Wydział Bibliotekarski (studia stacjonarne).

Działają obecnie w kraju 4 uczelnie tego typu: w Ciechanowie, Krośnie, Opolu i Wrocławiu. Kształcą one w skali rocznej ok. 100 osób.

Na Studium KOiB przyjmowani są absolwenci liceów ogólnokształcących i równorzędnych średnich szkół zawodowych (maturalnych), którzy mają świadectwo dojrzałości, nie przekroczyli 25 roku życia i zdali egzamin wstępny przed komisją Studium. Egzamin składa się z pracy pisemnej z literatury współczesnej oraz egzaminu ustnego z wiadomości o Polsce i świecie współczesnym.

Program Studium KOiB obejmuje dwa bloki przedmiotów. Blok przedmiotów ogólnokształcących to: literatura piękna, propedeutyka filozofii, wybrane zagadnienia z socjologii kultury, elementy pedagogiki i psychologii, dwa języki obce obowiązkowe (trzeci do wyboru). Blok przedmiotów kierunkowych to: bibliotekarstwo, bibliotekoznawstwo, nauka o książce i innych materiałach bibliotecznych, bibliografia, informacja naukowa, techniczna i ekonomiczna, piśmiennictwo popularnonaukowe z różnych dziedzin wiedzy, rysunek zawodowy.

Słuchacze zamiejscowi mogą ubiegać się o miejsce w internatach, w których liczba miejsc jest ograniczona. Niezamożni słuchacze mogą otrzymać stypendium, pod warunkiem osiągnięcia dobrych wyników w nauce. Wszystkim słuchaczom Studium przysługują legitymacje studenckie i uprawnienia członkowskie Socjalistycznego Związku Studentów Polskich.

Słuchaczy Studium KOiB obowiązuje praktyka w bibliotekach.

Na zakończenie 2-letniej nauki na Studium odbywa się egzamin dyplomowy — pisemny z literatury powszechnej i polskiej i z wybranych tematów z całości materiału programowego oraz egzamin ustny.

Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie Wydział Bibliotekarski (studia zaoczne).

Wyszkolenie na poziomie studium w systemie zaocznym można zdobywać w 2 uczelniach tego typu — w Opolu i Wrocławiu. Nauka trwa dwa lata, tak samo jak na Studium KOiB w systemie stacjonarnym, ale tu przyjmowani są bibliotekarze pracujący, którzy mają co najmniej 2-letni staż pracy w bibliotece, a więc dysponują odpowiednim doświadczeniem praktycznym.

Na studiach zaocznych realizowany jest program, który obowiązuje na studiach stacjonarnych. Egzamin wstępny sprowadza się do tzw. rozmowy egzaminacyjnej przed komisją złożoną z pracowników pedagogicznych Studium. Podstawowym warunkiem przyjęcia na studium jest skierowanie biblioteki zatrudniającej kandydata.

Słuchacze zaoczni mają prawo do legitymacji studenckiej i mogą wstąpić do Socjalistycznego Związku Studentów Polskich oraz mają obowiązek przystąpienia do końcowego egzaminu dyplomowego.

Absolwenci uzyskują świadectwa, a wykształcenie ich uznane jest za równorzędne ze studium bibliotekarskim stacjonarnym.

Studia wyższe — bibliotekoznawstwo i informacja naukowa

Magisterskie studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej odbywają się w *systemie stacjonarnym* w 8 uniwersytetach: Śląskim w Katowicach, Jagiellońskim w Krakowie, im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Łódzkim, im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Toruńskim im. Mikołaja Kopernika, Warszawskim, Wrocławskim im. Bolesława Bieruta oraz w 6 Wyższych Szkołach Pedagogicznych: w Bydgoszczy, Kielcach, Krakowie, Olsztynie, Słupsku i Zielonej Górze.

Wyższe studia w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej przygotowują wysoko kwalifikowany personel dla bibliotek naukowych, fachowych, publicznych i szkolnych, a także dla ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej. Absolwenci mogą również podejmować pracę w administracji bibliotecznej i w instytucjach pokrewnych, takich jak np. wydawnictwa, redakcje czasopism, księgarstwo, archiwa i muzea. Studia te przygotowują także do pracy naukowo-badawczej w dziedzinie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz dydaktycznej w szkołach bibliotekarskich na poziomie średnim i studium.

Na studia wyższe przyjmowani są absolwenci liceów ogólnokształcących i równorzędnych szkół średnich, którzy zdali egzamin dojrzałości. Podanie wraz z załącznikami (wykaz potrzebnych dokumentów można znaleźć w *Informatorze dla kandydatów na studia dzienne w szkołach wyższych*, wydawanym co roku przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki) należy składać bezpośrednio w szkołach, w których zainteresowane osoby kończą naukę. Kandydaci, którzy starają się o przyjęcie na studia co najmniej po upływie roku od ukończenia szkoły średniej, składają podania o przyjęcie na I rok studiów bezpośrednio w wybranych przez siebie szkołach wyższych.

Egzamin wstępny na studia składa się z egzaminu pisemnego z literatury polskiej i ustnego z historii lub matematyki (do wyboru przez kandydata) oraz sprawdzianu opanowania jednego języka obcego (nowożytnego).

W zakres planu studiów wchodzi następujące przedmioty: ekonomia polityczna, podstawy marksistowsko-leninowskiej filozofii i socjologii, podstawy nauk politycznych, logika, lektoraty trzech języków obcych (dwóch obowiązujących w danej uczelni oraz trzeciego — do wyboru), bibliotekoznawstwo i informacja naukowa, historia książki i jej funkcji społecznej, zagadnienia wydawnicze i księgarskie, bibliotekarstwo, klasyfikacja piśmiennictwa, bibliografia, metodyka i organizacja czytelnictwa, zagadnienia literatury powszechnej, elementy pedagogiki społecznej, kierunki i metodologia badań czytelniczych, zagadnienia współczesnej kultury.

Na III i IV roku studiów słuchacze mogą podjąć specjalizację w zakresie informacji naukowej, edytorstwa, bibliografii, lub pracy w określonych typach bibliotek, np. publicznych naukowych, fachowych. Studentów obowiązują praktyki 4-tygodniowe w bibliotekach, ośrodkach informacji naukowej, wydawnictwach po I, II i III roku studiów. Praktyki te odbywają się w okresie wakacyjnym.

Na Uniwersytecie Warszawskim na kierunku bibliotekoznawstwa realizowany jest matematyczny profil studiów i obowiązują m.in. takie przedmioty jak: wybrane

zagadnienia matematyki, wybrane zagadnienia statystyki, podstawy nauki o zarządzaniu i kierowaniu. W pozostałych szkołach wyższych realizowany jest humanistyczny profil studiów.

Absolwenci studiów wyższych uzyskują tytuł magistra bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Magisterskie studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w systemie zaocznym i wieczorowym odbywają się na 8 uniwersytetach: Gdańskim, Śląskim, Jagiellońskim, im. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie, im. A. Mickiewicza w Poznaniu, im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, Warszawskim i Wrocławskim im. B. Bieruta, oraz w 5 wyższych szkołach pedagogicznych: w Bydgoszczy, Kielcach, Olsztynie, Szczecinie i w Zielonej Górze.

Na I rok studiów zaocznych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej mogą być kierowani bez egzaminu wstępnego pracownicy bibliotek sieci ogólnokrajowej, którzy mają średnie wykształcenie bibliotekarskie oraz 2-letni staż pracy, zgodny z obranym kierunkiem studiów. Pierwszeństwo w uzyskaniu skierowania mają pracownicy zatrudnieni na stanowiskach, dla których wymagane są studia wyższe, np. kierownicy bibliotek, kierownicy działów, instruktorzy.

Kandydaci na studia kierowani są przez instytucje zatrudniające. Rekrutację przeprowadzają Wojewódzkie Komisje ds. Doksztalcania Pracowników Bibliotek i Placówek Upowszechniania Kultury działające przy wydziałach kultury Urzędów Wojewódzkich. Pracownicy nie zakwalifikowani przez Komisję na studia mogą starać się o przyjęcie na I rok na zasadach ogólnych, to jest przystąpić do egzaminu wstępnego w wyznaczonych szkołach wyższych, których wykaz podawany jest corocznie do wiadomości wydziałów kultury Urzędów Wojewódzkich.

Pracownicy bibliotek mający wykształcenie równorzędne ze studium bibliotekarskim (zob. s. 227) mogą starać się o przyjęcie na II rok studiów. O zakwalifikowaniu na II rok studiów kierunku bibliotekoznawstwa i informacji naukowej decyduje wymieniona wyżej Komisja. Liczbę skierowań na studia określa limit miejsc przyznanych zarówno na I jak i na II rok przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Liczba miejsc oraz rejonizacja skierowań znane są w Wydziałach Kultury i Sztuki Urzędów Wojewódzkich na początku lutego każdego roku.

Studia zaoczne bibliotekoznawstwa i informacji trwają 4 lata. Absolwenci otrzymują dyplom magistra bibliotekoznawstwa i informacji.

Pracownicy mający wyższe wykształcenie niebibliotekarskie mogą zdobyć specjalizację w zakresie bibliotekoznawstwa lub informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej na *studiach podyplomowych* na następujących uniwersytetach: Gdańskim, im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytecie Warszawskim.

Na studia podyplomowe przyjmowane są osoby, które mają dyplom ukończenia studiów wyższych (dowolnego kierunku), co najmniej 2-letni staż pracy zawodowej w służbie bibliotecznej lub w placówkach kulturalno-wychowawczych (np. domach kultury, ośrodkach kultury, świetlicach), albo pracy w zawodach wymagających znajomości informacji naukowej (np. w ośrodkach inte). Podstawowym warunkiem przyjęcia na studia jest skierowanie przez instytucję zatrudniającą.

Nauka prowadzona jest systemem zaocznym, a na Uniwersytecie Warszawskim systemem studiów wieczorowych. Studia trwają 2 semestry.

Absolwenci tych studiów uzyskują wykształcenie wyższe bibliotekarskie.

Warunki przyjmowania kandydatów na studia bibliotekarskie

Wszystkich kandydatów na wymienione wyżej studia obowiązuje dopełnienie następujących **formalności**: złożenie podania wraz z odpowiednimi dokumentami (życiorys, świadectwo dojrzałości lub świadectwo ukończenia szkoły średniej, świadectwo lekarskie o stanie zdrowia, opinia szkoły lub zakładu pracy).

Terminy składania podań są nieco zróżnicowane dla różnych uczelni:

Roczne Studium Bibliotekarskie POKB w Jarocinie — do 5 lipca każdego roku, w wydziale kultury i sztuki urzędu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata. Koperta z podaniem i innymi dokumentami adresowana do Ośrodka w Jarocinie.

Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie Wydział Bibliotekarski (stacjonarne i zaoczne) — bezpośrednio do wybranego Studium w terminie od 15 maja do 15 czerwca każdego roku.

Wyższe studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej *stacjonarne* — bezpośrednio do wybranej uczelni od 15 kwietnia do 15 maja każdego roku.

Wyższe studia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej *zaoczne* — do wydziału kultury i sztuki urzędu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do 15 marca każdego roku wraz ze świadectwem dojrzałości lub dyplomem ukończenia szkoły średniej lub studium w zakresie bibliotekarstwa.

Adresy obecnych punktów konsultacyjnych POKKB, w których prowadzone są filie Policealnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego

Policealne Studium Bibliotekarskie w Warszawie, ul. Swierczewskiego 90, 01-003 Warszawa.

Miejska Biblioteka Publiczna w Krakowie, ul. Franciszkańska 1, 31-004 Kraków.

Miejska Biblioteka Publiczna im. L. Waryńskiego, ul. Gdańska 102, 90-508 Łódź.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Kilińskiego 16, 15-089 Białystok.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, Obrońców Wybrzeża 2, 80-398 Gdańsk.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna (z siedzibą w Miejskiej Bibliotece Publicznej), ul. Tyszkli 47, 40-126 Katowice.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, pl. Partyzantów 5, 25-303 Kielce.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Kościuszki 24, 75-415 Koszalin.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Narutowicza 4, 20-004 Lublin.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Curie-Skłodowskiej 28, 90-571 Łódź.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, Stare Miasto 33, 10-026 Olsztyn.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Wrocławska 25, 60-967 Poznań.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Tkaczowa 13, 35-010 Rzeszów.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Podgórna 15, 70-205 Szczecin.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna, Rynek 50, 50-116 Wrocław.

oraz

Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Biblioteka Główna, ul. Chodkiewiczza 30, 85-064 Bydgoszcz.

Adresy Państwowych Studiów Kulturalno-Oświatowych i Bibliotekarskich — Wydział Bibliotekarski

ADRES	RODZAJ STUDIÓW
ul. 17 stycznia 32, 06-400 Ciechanów	stacjonarne (internat)
ul. Piotra Skargi 3, 38-400 Krosno	stacjonarne
ul. Strzelców Bytomskich 3, 45-084 Opole	stacjonarne, zaoczne (internat)
ul. Nowowiejska 78, 50-315 Wrocław	zaoczne

Adresy uniwersytetów i wyższych szkół pedagogicznych, które prowadzą studia wyższe z zakresu bibliotekarstwa i informacji naukowej

UNIWERSYTETY

ADRES	RODZAJ STUDIÓW
Gdański, ul. Bażyńskiego 1a, 80-935 Gdańsk	zaoczne, podyplomowe
Śląski, ul. Bankowa 12, 40-007 Katowice	stacjonarne, zaoczne
Jagielloński, ul. Gołębia 24, 31-007 Kraków	stacjonarne, zaoczne
im. Marii Curie-Skłodowskiej, pl. Litewski 5, 20-080 Lublin	stacjonarne, zaoczne
Łódzki, ul. Narutowicza 65, 90-950 Łódź	stacjonarne
im. Adama Mickiewicza, ul. Stalingradzka 1, 61-712 Poznań	stacjonarne, zaoczne, podyplomowe
im. Mikołaja Kopernika, ul. Gagarina 1, Toruń	stacjonarne, zaoczne
Warszawski, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-325 Warszawa	stacjonarne, zaoczne, podyplomowe
Wrocławski, pl. Uniwersytecki 1, 50-951 Wrocław	stacjonarne, zaoczne

WYŻSZE SZKOŁY PEDAGOGICZNE

ADRES	RODZAJ STUDIÓW
ul. Chodkiewicza 30, 84-064 Bydgoszcz	stacjonarne, zaoczne
ul. Wesola 56, 25-363 Kielce	stacjonarne, zaoczne
ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków	stacjonarne
ul. Żołnierska 14, 10-950 Olsztyn	stacjonarne, zaoczne
ul. Arciszewskiego 22a, 76-204 Słupsk	stacjonarne
ul. Jedności Narodowej 31, 70-453 Szczecin	zaoczne
pl. Słowiański 6, 65-069 Zielona Góra	stacjonarne, zaoczne

Redakcja „Informatora Bibliotekarza i Księgarza na rok 1976” informuje, iż do artykułu pt. „Kształcenie i doszkadzanie pracowników bibliotek” (s. 111-122 „Informatora...”) należy wprowadzić następujące poprawki:

- s. 116—118: Lokalizacja i adresy punktów konsultacyjnych — zmienić zgodnie z tekstem na s. 130 niniejszego numeru „Poradnika Bibliotekarza”.
- s. 119: Studia wyższe dla pracujących — wykreślić punkty
5. Uniwersytet Łódzki w Łodzi
13. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu

Przystępując do jakiegokolwiek pracy, na którymkolwiek jej szczeblu czy odcinku, możemy obrać jedną z dwóch metod — byleby tylko praca polegała na uczciwym wykonywaniu obowiązków. Zwolennicy metody pierwszej ograniczają się do biernego oczekiwania, aż wraz z latami pracy w bibliotece spłyną na nich dodatki i awanse. Jeżeli w końcu podejmują dalsze szkolenie czy fachowe lektury, to tylko pod presją konieczności. Ci, którzy nie potrafią biernie wyczekać, obierają drugą drogę — podejmują samokształcenie, pracują społecznie, z własnej inicjatywy zdobywają coraz wyższe kwalifikacje.

Bibliotekarstwo to zawód bardzo zróżnicowany — dwie osoby, które po maturze razem rozpoczęły pracę w bibliotece, po kilkunastu latach mogą znaleźć się w zupełnie odmiennej sytuacji zawodowej. Załóżmy, że jedna z nich ukończyła tylko najprostszy kurs, aby zdobyć niezbędne do utrzymania się w zawodzie kwalifikacje, ma stopień bibliotekarza i zarabia około 3 tys. zł. Druga, w tym samym okresie, uzyskała magisterium na studiach zaocznych, zdała egzamin dla bibliotekarzy dyplomowanych i w rezultacie wraz z dodatkami kierowniczymi zarabia około 6 tys. zł.

Różnica ich pozycji nie da się wyrazić jedynie sumą złotych. Znaczny wysiłek włożony najczęściej poza czasem służbowym owocuje m.in. i w tym, że ów drugi bibliotekarz jest wyzwolony z wielu mechanicznych czynności usługowych, ma szersze kontakty społeczne, możliwość uczestniczenia w pracy naukowej i kulturalnej środowiska, ma okazję do częstszych wyjazdów służbowych, krajowych, a czasem i zagranicznych. Ten trudny typ „kariery” wymaga naturalnie zaangażowania, zainteresowania zawodem i jego żywotnymi problemami, a także wiąże się z kilkoma podstawowymi pojęciami, które zna każdy bibliotekarz: szkoleniem, doksztalcaniem, samokształceniem i doskonaleniem w zawodzie. Ich rola w przygotowaniu pełnowartościowych pracowników bibliotek jest ogromna. Rozróżniamy kilka form doskonalenia zawodowego zdobywanego przy warsztacie: mogą to być wstępne praktyki odbywane przed kształceniem instytucjonalnym i przywarsztatowe szkolenie nowych pracowników przyjmowanych do pracy, czy wreszcie szkolenie lub doskonalenie specjalistyczne pracowników w ramach kursów specjalistycznych lub planowych form szkolenia wewnętrznego. Ta ostatnia forma jest obecnie bardzo rozwinięta zwłaszcza w bibliotekach naukowych. Oczywiście programy tych form doksztalcania nie są oderwane od ogólnego systemu szkolenia omówionego szerzej w rozdziale poprzednim oraz od ogólnych wskazań polityki bibliotecznej.

Szkolnictwo bibliotekarskie wszystkich trzech stopni daje wykształcenie zawodowe ogólne. Specjalizację w obranym kierunku w różnych dziedzinach bibliotekarstwa, lub jej pogłębienie, pracujący bibliotekarze mogą uzyskać na kursach tzw. krótk-

ko terminowych. Kursy takie są organizowane przez instytucje nadzorujące biblioteki (ministerstwa, urzędy centralne) lub przez większe biblioteki, które sprawują opiekę metodyczną nad podległą im merytorycznie siecią bibliotek lub filiami.

Instytucją szkoleniową, gdzie kursy doskonalące i specjalistyczne odbywają się stale, jest Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie, który już wymieniano przy omawianiu Roczego Studium i Ogólnobibliotekarskiego Kursu Kwalifikacyjnego dla bibliotekarzy pracujących. Ośrodek podlega Ministerstwu Kultury i Sztuki, ale szkoli również bibliotekarzy różnych sieci, jak np. bibliotek publicznych, wojskowych, związkowych i innych.

Samo już tylko wymienienie niektórych kursów organizowanych corocznie w Ośrodku wskazuje, jak bardzo zróżnicowana jest praca w bibliotece i jak ogromnie potrzebna jest specjalizacja i doskonalenie się w określonych dziedzinach działalności biblioteczej.

Kursy przeznaczone dla pracowników udostępniania; informacyjno-bibliograficzne; pracy w czytelnii; wykorzystywania czasopism w pracy z czytelnikiem — przygotowują do bezpośrednich kontaktów z użytkownikami bibliotek. Kursy doskonalące w poznawaniu różnych działów literatury, np. pięknej, społeczno-politycznej, rolniczej czy popularnonaukowej z różnych dziedzin wiedzy — służą zarówno tym, którzy pracują z czytelnikami, jak i tym bibliotekarzom, którzy zajmują się gromadzeniem zbiorów, oraz tym, którzy pracują w służbie informacyjnej. Pracownicy działów opracowania zbiorów mają do dyspozycji kursy z zakresu Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej stanowiącej podstawę tworzenia katalogu rzeczowego.

Instruktorów dla bibliotek, które sprawują opiekę metodyczną nad bibliotekami (filiami) niższego szczebla organizacyjnego, doskonałą kursy instrukcyjno-metodyczne. Dla kadry kierowniczej bibliotek (dyrektorów, kierowników działów) odbywają się kursy poświęcone organizacji pracy w bibliotece, organizacji prowadzenia szkoleń, a także budownictwu bibliotecznemu.

W działalności bibliotek, zwłaszcza publicznych i związkowych coraz więcej miejsca zajmuje tzw. praca kulturalno-oświatowa. Dla bibliotekarzy pracujących w tej dziedzinie organizowane są kursy wykorzystywania urządzeń audiowizualnych, takich jak np. aparatura filmowa, rzutniki, magnetofony, telewizory.

W latach 1948—1973 odbyło się w Ośrodku w Jarocinie 100 kursów, na których 3354 bibliotekarzy doskonało się i zdobywało specjalizację zgodnie z zamiłowaniem, uzdolnieniami czy kierunkiem obranej pracy w bibliotece. Kursy organizowane w POKB w Jarocinie trwają ok. 2—3 tygodni. Kandydatów na kursy kierują biblioteki, w których kandydaci ci są zatrudnieni. Nauka jest bezpłatna, obowiązuje natomiast odpłatność za wyżywienie w Ośrodku. Słuchacze kursów otrzymują świadectwa ukończenia (przesłuchania) kursu.

Zadaniem naczelnym różnego rodzaju kursów, konferencji, prelekcji organizowanych w środowisku jest konieczność przyjscia z pomocą tym wszystkim, którzy zdają sobie sprawę, jak nieprzerwanie zmienia się otaczająca nas rzeczywistość i jak trudno czasem dotrzymać tym zmianom kroku, nawet gdy się jest w pełni sił i środków.

Wiele osób lekceważy te formy zdobywania informacji. Wymaga to przecież skupienia, uwagi, pewnego wysiłku, trzeba „kraść“ wolny czas przeznaczony na wypoczynek czy rozrywkę. Początkowo wydają się poza tym niebotycznie nudne, a trzeba przyznać, że i później nie jeden odczyt czy artykuł okaże się, oględnie mówiąc, nieciekawym. Jednak dla osób, które w sprawy bibliotekarstwa są już nieco wciągnięte, przedstawiane im prelekcje i prowadzone dyskusje nabierają sensu. Zaczynamy pojmować, o co tu chodzi, jeżeli się choć trochę uda nam „rozsmakować“ w przedstawionej problematyce.

Istnieje też znaczna liczba podręczników, monografii i przyczynków dotyczących

bibliotekarstwa jako całości lub niektórych jego aspektów. Co roku ukazuje się „Informator Bibliotekarza i Księgarza”, który zawiera różne pożyteczne wiadomości aktualne dotyczące bibliotekarstwa, czytelnictwa, księgarstwa i wymienia najważniejsze fachowe nowości wydawnicze. Nie tu jest miejsce na podawanie bibliografii ważnych dzieł, które powinien przeczytać bibliotekarz. Sam ich spis musiałby być niemałą książką. Chcemy więc zwrócić jedynie uwagę na serię „Książki o książce” (wydawana od lat przez „Ossolineum”), która jest pomyślana m. in. tak, aby przygotować młodych ludzi do zawodów związanych z książką. Szczególnie należałoby wskazać na takie pozycje, jak:

- Jadwiga KOŁODZIEJSKA: **Biblioteka a świat współczesny**
- Helena HLEB-KOSZAŃSKA: **O bibliografiach dla niewtajemniczonych**
- Józef KORPAŁA: **O bibliografiach i informatorach. Poradnik dla wszystkich**
- **Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa** (praca zbiorowa).

Podstawowy zbiór wiadomości dla każdego interesującego się książką i jej sprawami zawarty jest w **Encyklopedii wiedzy o książce** oraz **Słowniku pracowników książki polskiej**, które są jeszcze do nabycia na rynku księgarskim.

Naturalnie trudno zaproponować zestaw książek obowiązujących wszystkich bibliotekarzy. Każdy powinien gromadzić księgozbiór zgodnie ze specyfiką swojej pracy i osobistych zainteresowań. Może tylko książeczka J. GRYZA i W. BORKOWSKIEJ **Przepisy katalogowania alfabetycznego**, będąca kluczem do katalogów bibliotek polskich, obowiązuje absolutnie wszystkich. Chcemy jednak podkreślić, że mimo pracy w bibliotece, wśród książek, wydaje się niezbędne posiadanie podstawowych dzieł z interesującej nas dziedziny do bezpośredniego użytku, w domu.

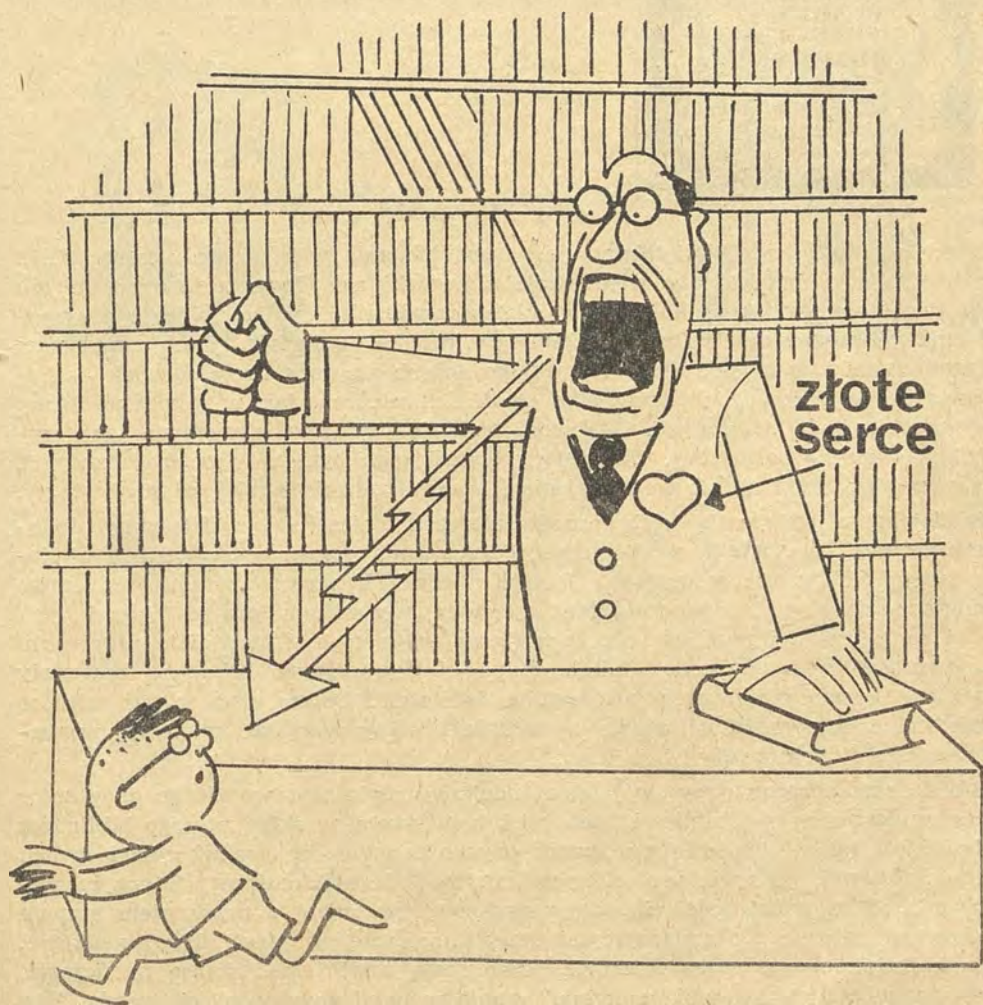
Dla rozwoju bibliotekarza niezbędne jest kontaktowanie się z innymi kolegami i placówkami, szczególnie takimi, które stykają się z analogicznymi problemami zawodowymi. Do wykształcenia fachowego należą staże, praktyki międzybiblioteczne, wreszcie krótkie wycieczki do innych bibliotek pozwalające poznać pracę poszczególnych urzędów czy podpatrzeć praktyczne rozwiązania zastosowane w różnych placówkach. Szczególnie ważne są staże i tzw. wymiany zagraniczne, które pozwalają poznawać świat i przezwyciężać pewne stereotypy myślenia. Jakże często dopiero wyjazd uświadamia nam, że przyjęte przez nas rozwiązania nie są jedyne, a sprawy dotychczas oczywiste zaczynają nabierać nowego znaczenia. Zarówno Stowarzyszenie Bibliotekarzy, jak poszczególne resorty ułatwiają wybijającym się bibliotekarzom wyjazdy zagraniczne. My, z kolei, przyjmujemy u nas gości z różnych krajów. W wypadku wyjazdu prywatnego warto jest bibliotekarzowi odwiedzić zagranicznych kolegów. Poczucie ogólnobibliotekarskiej wspólnoty powoduje, że nawet tacy, zjawiający się prywatnie, goście są z reguły przyjmowani bardzo gościnnie i obszernie informowani.

Bibliotekarstwo jest zawodem nowoczesnym. To stwierdzenie zobowiązuje wszystkich pracowników do nieustannego, ciągłego śledzenia postępu poprzez prasę i wydawnictwa fachowe, poprzez uczestniczenie w pracach zespołowych i organizacyjnych, poprzez permanentne, praktyczne samokształcenie. Dano już należyłą odprawę dyletanckim przekonaniom, że bibliotekarzem może zostać każdy. Do pracy w bibliotece XXI wieku nie wystarczą już osobista kultura i tzw. wiedza ogólna w jakiegokolwiek dziedzinie. Dla właściwego spożytkowania dorobku pokoleń bibliotekarskich potrzebna jest fachowa wiedza i jeszcze raz fachowa wiedza, której żadne desygnacje administracyjne nie są w stanie zrównoważyć.

Szczególną rolę w podnoszeniu naszych kwalifikacji odgrywa nie tylko literatura fachowa, ale i czasopisma — towarzysz naszej codziennej praktyki zawodowej.

Z pism bibliotekarskich każdy wybiera te, które odpowiadają profilem jego codziennej pracy. Pracownicy biblioteki publicznej sięgają przede wszystkim po

„Poradnik Bibliotekarza” (miesięcznik), który poświęca swe łamy głównie metodyce pracy z czytelnikiem. Wielu uzupełni go lekturą „Bibliotekarza” (miesięcznik), które to pismo ma ambicję stania się publicznym forum dyskusji ogólnozawodowych. Osoby zatrudnione w placówkach naukowych największą korzyść odniosą z „Przeglądu Bibliotecznego”, który jest kwartalnikiem naukowym wydawanym przy współpracy z Biblioteką Główną PAN w Warszawie. Wszystkie wymienione pisma są organami Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Obok nich istnieją publikacje naukowe, poświęcone również sprawom bibliotecznym. Tu trzeba wymienić przede wszystkim „Rocznik Biblioteki Narodowej” oraz „Roczniki Biblioteczne” i „Studia o Książce” ukazujące się we Wrocławiu. Periodyki te mogą zainteresować osoby bardziej wyspecjalizowane.

Bibliotekarz, twój przyjaciel

Co możemy robić dla przyszłości?

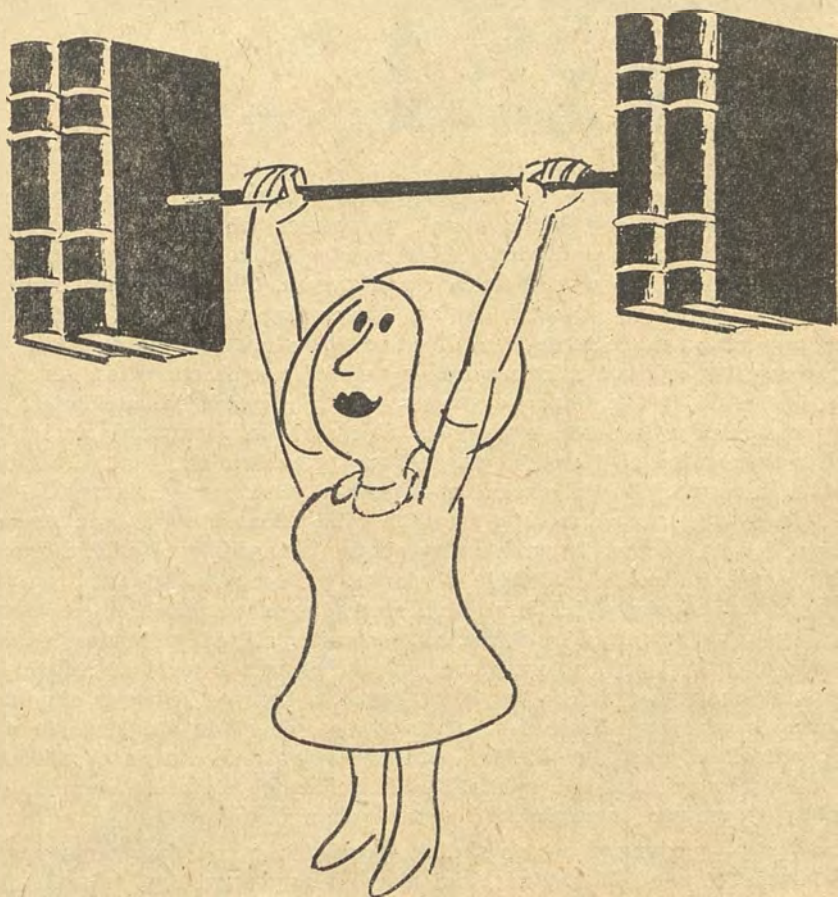

Jednym z obowiązków bibliotekarza jest współdziałanie w kształceniu kadr. Wielu pracowników bibliotek łączy więc swoje obowiązki zawodowe z nauczaniem lub dokształcaniem młodszych kolegów, a także prowadzi zajęcia w zakresie przysposobienia bibliotecznego, informacji bibliograficznej i metodyki pracy umysłowej ze studentami i uczniami. Nie jest to tylko sposób na dodatkowy zarobek — honoraria są tu z zasady skromne albo wcale ich nie ma, jak w wypadku formy przysposobienia bibliotecznego. Większość traktuje udział w szkoleniach jako wyróżniający awans zawodowy. Nauczający odnosi poza tym niewymierne korzyści, ponieważ daje to okazję do uaktualnienia i uporządkowania swojej własnej wiedzy.

Bibliotekarze podejmują także prace badawcze, najczęściej z dziedziny bibliotekoznawstwa, np. badanie czytelnictwa, opracowania dotyczące organizacji bibliotek, prace bibliograficzne, prace z historii i teorii książek; prowadzą też często badania regionalne i inne związane ze swym warsztatem pracy. Wyniki tych badań są najczęściej publikowane. Początkowo mogą to być niewielkie przyczynki zamieszczane w czasopismach bibliotecznych i regionalnych albo też materiały powielane wewnątrz przez poszczególne biblioteki. Dalszy etap to już większe opracowania monograficzne oparte o badania i pełny warsztat naukowy, prowadzące często do doktoratów i habilitacji.

Bibliotekarz opracowujący swój temat naukowy może wprowadzić go do planów pracy naukowej swojej biblioteki, uczelni lub instytutu, w skład którego biblioteka wchodzi. W takim wypadku pracownik uzyskuje pomoc w postaci zniżki godzin pracy usługowej, pokrycia poniesionych kosztów delegacji służbowych czy maszynopisania. W wypadku podjęcia pracy naukowej związanej z uzyskaniem stopnia naukowego, zgodnie z obowiązującymi przepisami może otrzymać urlopy naukowe. Jednak podejmowane prace naukowe, jeżeli mają mieć jakieś szanse ukończenia, poza ulgami otrzymywanymi „z urzędu” muszą w pełni angażować ich twórcę, i to tak dalece, że w praktyce niemożliwe są tu jakiegokolwiek wyniki bez ofiarowania swego prywatnego czasu, na który składają się i odpoczynek, i życie rodzinno-towarzystwie zainteresowanego.

Wprawdzie praca naukowa i twórcza (w sensie publikowania) nie należy do bezpośrednich obowiązków bibliotekarza, ale przyczynia się ona zarówno do jego osobistego rozwoju, jak i ewentualnego awansu. W bibliotekach naukowych niektóre stanowiska kierownicze są zastrzeżone tylko dla osób z tytułami naukowymi. Niektórzy bibliotekarze mający odpowiednie dyspozycje i dorobek przechodzą z czasem od pracy w bibliotece do pracy dydaktycznej w instytucie bibliotekoznawstwa uniwersytetów i wyższych szkół pedagogicznych. Wielkie biblioteki naukowe mają odrębne oddziały prac naukowych, koordynujące podejmowane na terenie biblioteki badania i prace edytorskie. Największym ośrodkiem prac naukowych związanych z praktyką bibliotekarską jest Instytut Książki i Czytelnictwa działający przy Bibliotece Narodowej.

Zawód bibliotekarza wymaga żelaznej kondycji

W związku z uznaniem części bibliotek za placówki naukowe pomyślano o zatrudnieniu odpowiedniej kadry kierowniczej, powołując obok pracowników służby bibliotecznej nową grupę zawodową pod nazwą bibliotekarzy dyplomowanych. Mogą być oni zatrudniani w bibliotekach naukowych, takich jak Biblioteka Narodowa, biblioteki szkół wyższych, biblioteki instytutów naukowych, wielkomięjskie biblioteki publiczne uznane za naukowe. Jest to stosunkowo niewielka grupa wysoko kwalifikowanych specjalistów, którzy pełnią w bibliotekach odpowiedzialne funkcje naukowe, badawcze, dydaktyczne i organizacyjne. Aby zostać bibliotekarzem tej kategorii, trzeba mieć wykształcenie wyższe i zdać egzamin państwowy na bibliotekarza dyplomowanego przed Komisją powoływaną przez Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Składa się on z egzaminu pisemnego i ustnego. Pierwszy obejmuje pracę z dziedziny szeroko pojętego bibliotekoznawstwa oraz streszczenie tej pracy w języku obcym. Egzamin ustny obejmuje zagadnienia ogólne organizacji nauki, oświaty i kultury, informację naukową, politykę biblioteczną, organizację i technikę funkcjonowania biblioteki, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień biblioteki, w której pracuje kandydat, zagadnienia polityki gromadzenia zbiorów, katalogowania, klasyfikacji, zbiorów specjalnych, historii i techniki książki i czytelnictwa oraz znajomość dwóch języków obcych, z których jeden w stopniu wystarczającym do przetłumaczenia tekstu naukowego, drugi do opracowania wydawnictw. Ponadto kandydat powinien wykazać się ogólną znajomością zagadnień politycznych i ustrojowych Polski i świata. Kandydaci mający tytuł doktora lub wyższe studia bibliotekoznawcze są zwolnieni z części egzaminu.

Informację tę — podaną w dużym skrócie — oparliśmy na Zarządzeniu w sprawie trybu działania Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dyplomowanych oraz składania egzaminu bibliotekarskiego, opublikowanym w Monitorze Polskim nr 27 z 1968 r. poz. 181. Ten niełatwy egzamin może składać każdy bibliotekarz-magister mający co najmniej 3 lata stażu zawodowego. Zakłada się, że przystępują do niego ludzie dobrze zorientowani w bieżącej problematyce, przynajmniej od kilku lat obserwujący nowości wydawnicze i prasę bibliotekarską, świadomi tendencji i polemik toczących się wewnątrz zawodu.

Po zdaniu egzaminu bibliotekarz może, ale nie musi być przeniesiony na stanowisko bibliotekarza dyplomowanego. W praktyce o etat nie jest trudno — duże biblioteki często oferują wolne miejsca, przy sporej, jak wszędzie rotacji kadr.

W grupie tej istnieją następujące stanowiska: asystenta bibliotecznego, który po trzech latach stażu może awansować do stopnia adiunkta, po 8 latach pracy do stopnia kustosa dyplomowanego, a tenże po 8 latach stażu na tym stanowisku może otrzymać najwyższy stopień w tej grupie — starszego kustosa dyplomowanego. Należy od razu zaznaczyć, że awanse te nie są automatyczne.

Bibliotekarz dyplomowany, który spełnia w bibliotece ważne i trudne zadania, otrzymuje pewne dodatkowe uprawnienia — wspominaliśmy już o 6-tygodniowym urlopie, 36-godzinnym tygodniu pracy; dochodzi jeszcze do tego dodatek do emerytury przyznawany za prowadzone prace naukowe, organizacyjne i dydaktyczne.

Na stanowiska kierownicze w bibliotekach naukowych takie jak dyrektor, zastępca dyrektora, kierownik działu wymagane są co najmniej kwalifikacje bibliotekarza dyplomowanego. Uposażenie zasadnicze na poszczególnych stanowiskach bibliotekarzy dyplomowanych wynosi:

starszy kustosz dyplomowany	— od 4000 do 6500
kustosz dyplomowany	— od 3700 do 6000
adiunkt biblioteczny	— od 3400 do 5500
asystent biblioteczny	— od 3100 do 4600

Sprawować mogą oni oczywiście funkcje kierownicze i otrzymują wtedy dodatki funkcyjne według zasad podanych w tabeli 3, ale w wyższych kategoriach dodatków.

Dobra bibliotekarka potrafi zainteresować czytelnika dobrą książką

**Siatka płac,
hierarchia stanowisk,
perspektywy...**

Przedstawivszy w znacznym skrócie obowiązki i przywileje czołowej grupy pracowniczej w zawodzie bibliotekarskim, zajmiemy się teraz bardziej szczegółowo pracownikami służby bibliotecznej. Grupa ta stanowi podstawowy trzon pracownicy w bibliotekach wszystkich typów z bibliotekami naukowymi i Biblioteką Narodową włącznie. Szacunkowo przyjmuje się, iż stan zatrudnienia pracowników służby bibliotecznej wynosi ok. 26 tys. osób, gdy grupa bibliotekarzy dyplomowanych nie przekracza 700 osób.

Szukając porównań można by powiedzieć, że bibliotekarze dyplomowani to sztab, a pracownicy służby bibliotecznej stanowią armię, w której oficerami liniowymi są dyrektorzy (generałowie), kierownicy, instruktorzy. Ta pokojowa armia ma do spełnienia w bibliotekach różnorodne, odpowiedzialne, nieraz bardzo trudne zadania. Zeby tym zadaniom mogła podołać, muszą być spełnione następujące podstawowe warunki: wszyscy bibliotekarze powinni mieć odpowiednie kwalifikacje zawodowe i doświadczenie zdobyte przy warsztacie pracy. Jeśli te warunki są spełnione, a praca daje odpowiednie wyniki, to oczekuje bibliotekarzy odpowiednie wynagrodzenie, a także awanse i nagrody.

W karierze zawodowej pracownika służby bibliotecznej najwyższym stanowiskiem jest kustosz — wykształcenie wyższe, 8 lat pracy w zawodzie. Dla trzech następnych stanowisk: starszego bibliotekarza, bibliotekarza i młodszego bibliotekarza wymagane kwalifikacje i liczba lat pracy zawodowej są zróżnicowane.

Przyjrzyjmy się uważnie tabelom 1 i 2. Wykształcenie wyższe bibliotekarskie lub wyższe dowolnej specjalności przewidziane jest dla wszystkich trzech stanowisk, ale wtedy staż pracy jest krótszy, a uposażenie wyjściowe i pułap są wyższe. Przy wykształceniu na poziomie studium bibliotekarskiego, którym mogą legitymować się bibliotekarze zatrudniani na stanowiskach bibliotekarza, wymagania stażu pracy są bardziej zaostrzone, a stawki uposażenia niższe. Wykształcenie średnie bibliotekarskie jest zrównane pod względem płacowym dla stanowiska bibliotekarza z wykształceniem na poziomie studium bibliotekarskiego, za to wydłuża się staż pracy. Na stanowisku młodszego bibliotekarza wykształcenie zawodowe bibliotekarskie (wyższe lub na poziomie studium) zwalnia od wstępnego stażu pracy, ponieważ jest to stanowisko wyjściowe w karierze zawodowej bibliotekarzy. Absolwenci szkół średnich są przyjmowani na stanowisko młodszego bibliotekarza po wstępnym stażu pracy, który wynosi przeciętnie parę miesięcy, a po 8 latach pracy zawodowej mogą awansować do stanowiska bibliotekarza.

Widzimy więc, jak ściśle wysokość uposażenia na każdym stanowisku bibliotecznym uzależniona jest od kwalifikacji pracownika i jego stażu pracy. Kwalifikacje zawodowe, tj. ukończenie szkoły bibliotekarskiej na dowolnym poziomie, dają pracownikowi przywilej w formie zmniejszenia wymaganego stażu pracy na danym stanowisku. Taka struktura systemu uposażenia zasadniczego stwarza zachętę do pracy nad sobą, do podwyższania kwalifikacji ogólnych i zawodowych, otwiera to bowiem drogę do awansowania, uzyskiwania różnych dodatków i nagród.

W zasadzie każdy pracownik służby bibliotecznej ma szansę awansowania w obrębie zajmowanego stanowiska, przechodzenia do stanowisk wyższych, awansowania na stanowiska kierownicze. Tu od razu musimy przypomnieć, że w zawodzie bibliotekarskim nie obowiązuje tzw. awans automatyczny, jak to ma miejsce np. w zawodzie nauczycielskim. Podstawą do awansowania dla pracownika bibliotecznego jest jego ogólna aktywność zawodowa i społeczna, wyniki pracy zawodowej, podwyższanie kwalifikacji i stałe ich doskonalenie. Awansowanie pracownika, który spełnia omówione wyżej warunki, odbywać się może nie częściej niż co dwa lata i tylko o jedną grupę uposażenia zasadniczego (tab. 2) lub o jedną stawkę dodatku funkcyjnego na stanowiskach kierowniczych (tab. 3). Stałymi terminami awansowymi są — 1 stycznia i 22 lipca (z mocą od 1 sierpnia) każdego roku. W przypadkach szczególnych, np. gdy powierza się pracownikowi dodatkowe czynności znacznie przewyższające dotychczasowy zakres jego pracy, albo np. gdy pracownik wykazał się wyjątkowymi osiągnięciami w pracy, awans może nastąpić po rocznym okresie. Omówione wyżej sytuacje nie dotyczą przypadków powołania pracownika na stanowisko kierownicze lub hierarchicznie wyższe od dotychczas zajmowanego. Wtedy następuje nowe ustalenie warunków płacowych, tak uposażenia zasadniczego, jak i dodatku funkcyjnego. Dotyczy to również ukończenia przez pracownika wstępnego stażu pracy lub podwyższenia kwalifikacji i uzyskania wyższego stopnia wykształcenia.

Uposażenie zasadnicze pracowników bibliotecznych (tak bibliotekarzy dyplomowanych, jak i pracowników służby bibliotecznej) uzupełniają następujące dodatki: za wysługę lat, za znajomość języków obcych, za stopnie naukowe oraz dodatki funkcyjne na stanowiskach kierowniczych.

Dodatek za wysługę lat przysługuje pracownikom pod warunkiem uznania ich pracy w bibliotece za nienaganną. Przyznawany za wieloletnią pracę w służbie bibliotecznej dodatek ten ma doniosłe znaczenie emocjonalne. Wiąże pracownika z zawodem bibliotekarskim, dość znacznie powiększa kwotę uposażenia zasadniczego, zwłaszcza na wyższych stanowiskach bibliotecznych, kryje więc też w sobie

Tabela stanowisk, kwalifikacji, zaszerzgowania
pracowników służby bibliotecznej*

Lp.	Stanowisko	Wymagane kwalifikacje w zakresie:			Miesięczne kwoty uposażenia zasadni- czego w zł od — do grupy uposażenia zasadniczego (od — do)
		wykształcenia	liczby lat pracy zawodowej		
1	2	3	4	5	
1	Kustosz	wyższe	8	3.400 — 6.000	(11 — 18)
2	Starszy bibliotekarz	wyższe bibliotekarskie wyższe	6	3.100 — 5.500	(10 — 17)
		studium bibliotekarskie	7	2.800 — 5.000	(9 — 16)
3	Bibliotekarz	wyższe bibliotekarskie wyższe	2 3	2.800 — 4.300	(9 — 14)
		studium bibliotekarskie średnie bibliotekarskie	4 6	2.500 — 4.300	(8 — 14)
4	Młodszy bibliotekarz	wyższe bibliotekarskie wyższe	bez stażu po wstępnym stażu	2.300 — 3.700	(7 — 12)
		studium bibliotekarskie	bez stażu	1.900 — 2.800	(5 — 9)
		średnie	po wstępnym stażu	1.700 — 2.500	(4 — 8)

* Opracowano na podstawie załączników nr 1 i 3 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników placówek upowszechniania kultury, archiwów państwowych i Filmołeki Polskiej.

zachętę do podwyższania kwalifikacji. Dodatek ten kształtuje się, jak następuje: po 5 latach pracy wynosi 50% uposażenia zasadniczego, po 10 latach — 100%, po 15 latach — 150%. Pracownicy służby bibliotecznej uprawnieni do dodatku za wysługę lat na podstawie dotychczasowych ustaleń otrzymują go w obowiązującym do chwili obecnej wymiarze procentowym i według dotychczas obowiązujących zasad. Dla pracowników, którzy uzyskali uprawnienia do dodatku za wysługę lat w 1974 r., tj. po wejściu w życie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie uposażenia pracowników placówek upowszechniania kultury (por. s. 249), ustalono 3-etapowy system przyznawania tego dodatku, w miarę wygospodarowywania na ten cel środków w ramach planowego funduszu płac instytucji, w których są zatrudniani. Wprowadzenie dodatków za wysługę lat następuje w I etapie po 15 latach pracy, w II — po 10 latach, w III — po 5 latach i ma być zakończone do dnia 31 XII 1977 roku.

Dodatki za znajomość języków obcych mogą być przyznawane bibliotekarzom dyplomowanym wszystkich stopni oraz pracownikom służby bibliotecznej, ale tylko na stanowiskach kustosa, starszego bibliotekarza i bibliotekarza. O przyznanie tego dodatku mogą ubiegać się pracownicy, którzy stale posługują się językiem obcym przy wykonywaniu czynności służbowych, np. pracownicy działów uzupełniania i opracowywania zbiorów w bibliotekach naukowych, pracownicy działów informacji, zbiorów specjalnych i inni.

Wysokość dodatku kształtuje się jak następuje: za biegłą znajomość w słowie i piśmie jednego języka obcego — 120 zł, za znajomość każdego następnego języka obcego — 90 zł. Pracownik znający biegle języki obce tylko w mowie lub tylko w piśmie otrzymuje 50% wysokości dodatków wymienionych wyżej. Przyznanie dodatku za znajomość języków obcych może nastąpić po zdaniu egzaminu przed komisją powołaną przez ministra, który sprawuje nadzór ogólny nad daną biblioteką (siecią biblioteczną). Zwolnienie od egzaminu przysługuje absolwentom wydziałów filologicznych wyższych uczelni oraz tłumaczom przysięgłym w zakresie tego języka obcego, którego znajomość stanowi podstawę do pobierania dodatku. Co 5 lat przeprowadza się kontrolę znajomości języków obcych.

Opanowanie, zwłaszcza biegle, języków obcych wymaga specjalnych uzdolnień, dużego nakładu pracy i stałego cierpliwego ćwiczenia, nawet wtedy, gdy się tym językiem włada swobodnie. Taki wkład pracy, tyle zabiegów, a stawki wynagrodzenia, może ktoś powiedzieć — dość skromne. Przecież, odpowiedzmy od razu, efekty znajomości języków nie na tym się kończą, bowiem płynące stąd korzyści są znaczne. W praktyce rozszerza się ogromnie pole doskonalenia zawodowego dzięki możliwości poznawania w oryginale literatury fachowej zagranicznej, Łatwiejsze znacznie są starania o stypendia zagraniczne i inne kontakty z bibliotekarskimi środowiskami zagranicznymi (np. wyjazdy na konferencje, sympozja, kursy). Znajomość języków obcych jest wreszcie nieodzownym warunkiem do podjęcia pracy naukowej uwieńczonej w rezultacie stopniem doktorskim, a dalej habilitacją. Za posiadanie tych stopni naukowych przysługują następujące dodatki: za stopień doktora — 300 zł, za stopień doktora habilitowanego — 600 zł miesięcznie.

Pracownikom zatrudnionym na stanowiskach kierowniczych, a także tym, którzy zajmują samodzielne stanowiska pracy (np. instruktorzy) w bibliotekach wszystkich rodzajów, przysługują dodatki funkcyjne. Skala rozpiętości tych dodatków ujętych w 15 kategoriach (grupach) jest bardzo rozległa i kształtuje się od 200 do 3500 zł. W naszej informacji pokażemy ten problem na przykładzie bibliotek publicznych, dla których przyznano kategorie od 1 do 14, czyli stawki od 200 do 3000 zł. Kategoria (grupa) 15 (3500 zł) występuje w Bibliotece Narodowej i w niektórych innych bibliotekach naukowych (np. w bibliotekach szkół wyższych, w bibliotekach PAN).

**Kwoty uposażenia zasadniczego w
(dla pracowników**

Lp.	Stanowiska — kwalifikacje	Miesięczne kwoty					
		4	5	6	7	8	9
1	Kustosz — wyższe	—	—	—	—	—	—
2a	Starszy bibliotekarz — wyższe bibliote- karskie — wyższe	—	—	—	—	—	—
2b	Starszy bibliotekarz — studium bibliote- karskie	—	—	—	—	—	2.800
3a	Bibliotekarz — wyższe bibliote- karskie — wyższe	—	—	—	—	—	2.800
3b	Bibliotekarz — studium biblio- tekarskie — średnie bibliote- karskie	—	—	—	—	2.500	2.800
3c	Bibliotekarz — średnie	—	—	—	—	2.500	2.800
4a	Mł. bibliotekarz — wyższe bibliote- karskie — wyższe	—	—	—	2.300	2.500	2.800
4b	Mł. bibliotekarz — studium bibliote- karskie	—	1.900	2.100	2.300	2.500	2.800
4c	Młodszy bibliote- karz — średnie	1.700	1.900	2.100	2.300	2.500	—

Wykaz niektórych stanowisk uprawniających do dodatku funkcyjnego
w bibliotekach publicznych* (bez stanowisk dyrektorów i zastępców dyrektorów)

Lp.	F u n k c j a	Wymagane kwalifikacje	Wysokość dodatków w zł od — do w kategorii dodatków (od — do)
	2	3	4
1	Kierownik oddziału, działu, filii bibliotecznej zatrudniającej co najmniej 6 pracowników działalności podstawowej — publicznej uznanej za naukową**	bibliotekarza dyplomowanego kustosza służby bibliot.	400—1000 (3—6)
	— publicznej stopnia wojewódzkiego	kustosza służby bibliot. starszego bibliotekarza	400—800 (3—5)
	— publicznej miejskiej	starszego bibliotekarza bibliotekarza	300—600 (2—4)
	Instruktor *** biblioteki publicznej stopnia wojewódzkiego	starszego bibliotekarza	300—600 (2—4)
2	Kierownik oddziału, działu, filii bibliotecznej, zatrudniającej co najmniej 3 pracowników działalności podstawowej w bibliotece: — publicznej uznanej za naukową**	kustosza służby bibliotecznej	400—800 (3—5)
	— publicznej stopnia wojewódzkiego	starszego bibliotekarza	300—600 (2—4)
	— publicznej miejskiej	bibliotekarz	200—400 (1—3)

3	Instruktor*** w bibliotece publicznej — dzielnicowej — miejskiej	starszego bibliotekarza bibliotekarza	200—300 (1—2)
	Kierownik biblioteki publicznej: — miasta i gminy — gminy	bibliotekarza młodszego bibliotekarza	200—400 (1—3)
4	Kierownik filii bibliotecznej, oddziału (działu) zatrudniającego do 3 pracowników działalności podstawowej	bibliotekarza młodszego bibliotekarza	200—300 (1—2)

* Opracowano na podstawie załączników nr 1a i 1c do zarządzenia nr 61 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 23 sierpnia 1974 r. w sprawie zasad przyznawania niektórych dodatków do płac dla pracowników zatrudnionych w placówkach upowszechniania kultury i w FilMOTECE Polskiej.

** Bibliotekami publicznymi uznanymi za naukowe na podstawie uchwały nr 209 Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 1968 r. są następujące Biblioteki Główne: Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy, Miejskiej Biblioteki Publicznej im. L. Waryńskiego w Łodzi, Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy, Miejskiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Miejskiej Biblioteki Publicznej im. E. Raczyńskiego w Poznaniu, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Stanisława Staszica w Szczecinie.

*** Jeśli kierują zespołem pracowników lub sprawują nadzór merytoryczny nad działalnością bibliotek niższego stopnia organizacyjnego.

W tabeli 3 zestawiono funkcje poniżej stanowisk dyrektorskich. Układ tabeli wyraźnie obrazuje ścisłą zależność zaliczenia kierownika działu, oddziału, instruktora itd. do odpowiedniej kategorii (grupy) dodatku funkcyjnego — od kwalifikacji wymaganych na stanowisku kustosa służby bibliotecznej, starszego bibliotekarza itd.

Gdybyśmy spróbowali podsumować przeciętny zarobek np. bibliotekarza z wykształceniem na poziomie studium bibliotekarskiego, po 5 latach pracy w bibliotece na stanowisku kierownika filii bibliotecznej, który już raz awansował, to zobaczymy, że zarobek ten wynosi 3040 zł. A jest to przecież zaledwie początek kariery w służbie bibliotecznej. Kustosz, po np. 10-letnim stażu pracy na stanowisku kierownika oddziału, zarobić może 4470 zł w początkowej fazie swej kariery na tym stanowisku.

Długoletnia nienaganna praca w zawodzie bibliotekarskim honorowana jest wysokimi gratyfikacjami jubileuszowymi. Ta piękna forma uznania, jaką władze państwowe przyznały bibliotekarzom za ich trudy, wiedzę, doświadczenie zawodowe, weszła w życie na zakończenie jubileuszu 30-lecia Polski Ludowej i obowiązuje od 1 stycznia 1975 roku. Wymiary gratyfikacji jubileuszowej kształtują się, jak następuje: po 25 latach — 75%, po 30 latach — 150% i po 40 latach nieprzerwanej pracy w jednostkach państwowych — 200% uposażenia miesięcznego, jakie pracownik pobiera w momencie przypadającym na jubileusz.

Informacje dotyczące sprawy tak żywej dla każdego bibliotekarza, jaką jest jego uposażenie, podajemy w bardzo dogodnym dla nas momencie. Od 1 kwietnia 1974 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1974 r. w sprawie uposażenia pracowników upowszechniania kultury, archiwów państwowych i Filmoteki Polskiej. Rozporządzenie to reguluje w sposób bardzo korzystny płace bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, a więc w bibliotekach publicznych, naukowych (szkół wyższych, Akademii Nauk), wojskowych, w bibliotekach resortu komunikacji i w innych resortach. Postanowienia tego rozporządzenia zostały też zastosowane do bibliotek związkowych na mocy odpowiednich wytycznych Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Ministra Kultury i Sztuki w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych.

Uposażenie zasadnicze wszystkich bibliotekarzy objętych rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1974 r. oraz wytycznymi i zarządzeniami kierowników resortów, a także dodatki i inne świadczenia pieniężne (np. nagrody) wolne są od podatku od wynagrodzeń i od składki na cele emerytalne. Czyli, jak określilibyśmy to w języku potocznym, swą miesięczną pensję otrzymuje bibliotekarz bez żadnych potrąceń obowiązkowych.

W rozważaniach naszych zbliżamy się do końcowej fazy kariery zawodowej bibliotekarza, tj. do chwili przejścia na zasłużony odpoczynek — na emeryturę. I ten moment rozstania się z zawodem, z instytucją, w której przepracowało się szereg lat, uhonorowany jest odpowiednią odprawą pieniężną. Po przepracowaniu w instytucji państwowej od 10 do 15 lat przysługuje nagroda w wysokości 3000 zł, od 15 do 20 lat — 4000 zł, powyżej 20 lat — 5000 zł.

Zamykając ten rozdział śmiało można stwierdzić, że praca w zawodzie bibliotekarskim nie tylko jest dobrze wynagradzana, ale stwarza bodźce do rozwijania własnej osobowości, rozszerzania i pogłębiania wiedzy, a stały kontakt z książkami zapewnia ku temu niezbędne warunki.

* * *

REGULUJĄCE SPRAWY UPOSAŻEŃ, KWALIFIKACJI I STAŻU PRACY
BIBLIOTEKARZY ZATRUDNIONYCH W BIBLIOTEKACH OGÓLNOKRAJOWEJ SIECI

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników placówek upowszechniania kultury, archiwów państwowych i FilMOTEKI Polskiej. Dz. U. nr 30 poz. 176.

Zarządzenie Nr 61 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 23 sierpnia 1974 r. w sprawie zasad przyznawania niektórych dodatków do płac dla pracowników zatrudnionych w placówkach upowszechniania kultury i w FilMOTECE Polskiej. (Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 6 poz. 45).

Zarządzenie Nr 52 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 października 1974 r. w sprawie zasad przyznawania niektórych dodatków do płac dla pracowników zatrudnionych w bibliotekach szkół wyższych. (Dz. Urz. Min. Nauki, Szkoln. Wyższ. i Techn. nr 12 poz. 121).

Zarządzenie Nr 27/74 Sekretarza Naukowego Polskiej Akademii Nauk z dnia 23 listopada 1974 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w bibliotekach, Muzeum Ziemi i Archiwum Polskiej Akademii Nauk („powiel.”).

Zarządzenie Nr 28/74 Sekretarza Naukowego Polskiej Akademii Nauk z dnia 23 listopada 1974 r. w sprawie zasad wynagradzania bibliotekarzy dyplomowanych, dyplomowanych pracowników dokumentacji naukowej, technicznej i ekonomicznej oraz pracowników bibliotek w placówkach Polskiej Akademii Nauk („powiel.”).

Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej Nr 64/MON z dnia 29 listopada 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników cywilnych zatrudnionych w bibliotekach naukowych, w Domu Wojska Polskiego i niektórych klubach oraz muzeach wojskowych, w Centralnym Archiwum Wojskowym (Dz. Rozk. nr 14 poz. 86).

Wytyczne Nr 50 Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Ministra Kultury i Sztuki z dnia 31 sierpnia 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników kulturalno-wychowawczych i służby bibliotecznej zatrudnionych w placówkach upowszechniania kultury, prowadzonych przez przedsiębiorstwa (jednostki organizacyjne) resortu komunikacji. (Dz. Urz. Min. Pracy, Płac i Spr. Socjal. nr 12, poz. 23).

Zarządzenie Ministra Komunikacji Nr 240 z dnia 31 grudnia 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników kulturalno-oświatowych i służby bibliotecznej zatrudnionych w placówkach upowszechniania kultury, prowadzonych przez przedsiębiorstwa (jednostki organizacyjne) resortu komunikacji. (Dz. Urz. Min. Komunikacji nr 2 poz. 9).

Zarządzenie Nr 53 Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 30 października 1974 r. w sprawie zasad przyznawania niektórych dodatków do płac dla pracowników zatrudnionych w archiwach państwowych (Dz. Urz. Min. Nauki, Szkoln. Wyższ. i Techn. nr 12 poz. 122).

**Jeżeli chcemy
działać razem...**

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP) jest organizacją społeczną o charakterze fachowym i naukowym, skupiającą wszystkie osoby związane ze sprawami bibliotekarstwa, bibliografii i informacji. Działa od lat 58 — powstało bowiem w roku 1917. Stowarzyszenie Bibliotekarzy ma ogromne znaczenie dla tych wszystkich, którzy chcieliby w swoim zawodzie czegokolwiek dokonać. Organizacja ta w sposób naturalny pozwala bibliotekarzowi przekroczyć bariery własnej placówki i własnej sieci i włączyć się w nurt spraw najogólniejszych i najważniejszych dla zawodu. Zadaniem SBP jest obrona i reprezentowanie interesów oraz występowanie w imieniu wszystkich bibliotekarzy polskich, gdziekolwiek by nie pracowali. Stowarzyszenie ma własne wydawnictwo wyspecjalizowane w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliografii, wydające rocznie około 10 tytułów książek i broszur, oraz wymienione już dwa miesięczniki i kwartalnik. Stara się poprzez swoje wydawnictwa informować bibliotekarzy o najważniejszych problemach zawodu, daje też możliwość publikowania wszystkim zainteresowanym.

Stowarzyszenie skupia obecnie ok. 13 tys. członków. Przyjmując, że w 53 tysiącach bibliotek może być zatrudnionych kilkadziesiąt tysięcy bibliotekarzy, musimy stwierdzić, że nie jest to pełna reprezentacja zawodu. Należy jednak przypomnieć, że SBP jest najliczniejszym stowarzyszeniem społecznym wśród organizacji skupiających w Polsce pracowników kultury, a liczba członków Stowarzyszenia stale wzrasta. Właśnie tu, w Stowarzyszeniu — na konferencjach, zjazdach naukowych, sympozjach, naradach, dyskusjach można się nie tylko wszystkiego o zawodzie dowiedzieć, ale i wszystko lepiej zrozumieć. W szeregach SBP spotykają się bowiem wszyscy, którzy aktywnie działają w bibliotekarstwie. SBP jest członkiem Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarzy (IFLA), bierze czynny udział w pracach Federacji, utrzymuje ścisły kontakt z Międzynarodową Federacją Dokumentacji (FID). Jako pełnoprawny członek SBP wysyła swych przedstawicieli na doroczne sesje IFLA oraz narady i konferencje innych międzynarodowych organizacji bibliotekarskich, jak np. Międzynarodowe Stowarzyszenie Bibliotek Muzycznych (AIBM), Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersyteckich Bibliotek Technicznych (IATUL), że wymienimy tylko najważniejsze. Organizuje też grupowe wyjazdy naukowo-szkoleniowe oraz wyjazdy indywidualne w ramach wymiany bezdewizowej. Na wniosek Stowarzyszenia od wielu lat Ministerstwo Kultury i Sztuki przyznaje stypendia zagraniczne młodym, wybijającym się bibliotekarzom

i specjalistom. Utrzymując ścisły kontakt z bibliotekami na całym świecie dba o nawiązywanie i owocną kontynuację międzynarodowej współpracy na różnych od-cinkach pracy zawodowej.

Jednym z najważniejszych działań SBP w ostatnim okresie było opracowanie ogólnego programu modernizacji bibliotek polskich służących nowoczesnemu społeczeństwu, któremu to tematowi poświęcony był VII Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Zielonej Górze (w czerwcu 1975 r.).

Jednostkami organizacyjnymi SBP są Okręgi wojewódzkie oraz koła środowiskowe. Te właśnie terenowe agencje Stowarzyszenia — poza rekrutacją członków w swoim środowisku — organizują we własnym zakresie działalność stowarzyszeniową na swoim terenie. Działalność Zarządu Głównego opiera się na pracach sekcji zajmujących się sprawami poszczególnych bibliotek oraz komisji i referatów problemowych interesujących się określonymi zagadnieniami. Aktualnie działają sekcje: bibliotek muzycznych, szpitalnych, publicznych i związkowych, fachowych, szkolnych i pedagogicznych, naukowych oraz komisje: współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów, katalogowania alfabetycznego, katalogów centralnych, budownictwa i wyposażenia bibliotek, informacji naukowej, racjonalizacji i modernizacji pracy bibliotecznej, kształcenia i doskonalenia kadr, statystyki/ bibliotecznej, organizacji prac naukowych oraz spraw zagranicznych. Powołano także referaty do spraw organizacyjnych okręgów oraz wydawniczy.

W sprawach zawodowych bibliotekarzy SBP współpracuje ze związkami zawodowymi skupiającymi większe grono zawodowych bibliotekarzy — są to zwłaszcza Związek Zawodowy Pracowników Kultury i Sztuki oraz Związek Nauczycielstwa Polskiego. Stowarzyszenie inicjuje i organizuje różne formy doszkalania zawodowego.

Członkowie Stowarzyszenia obowiązani są do aktywnego udziału w jego poczynaniach i pracach oraz — oczywista — do niewielkich świadczeń pieniężnych na rzecz SBP w postaci miesięcznych składek. Wysokość składek uzależniona jest od poborów lub emerytur członków Stowarzyszenia: do 1500 zł — 1 zł, od 1501 do 3000 zł — 5 zł, powyżej 3000 zł — 10 zł miesięcznie.

Poza szeregami SBP bibliotekarze przejawiają swą aktywność w wielu organizacjach politycznych i społecznych. Są wśród nas członkowie Partii, stronnictw politycznych, aktywiści związków zawodowych. Aktywność ta buduje prestiż społeczny bibliotekarza i włącza go najpełniej w nurt spraw, którymi żyje cały kraj.

Szczególnie owocna jest działalność bibliotekarzy w szeregach ruchu miłośników książki. W organizacjach bibliofilskich bibliotekarze spotykają się z księgarzami, pisarzami, wydawcami, drukarzami, a wreszcie amatorami-znawcami spraw książki. Uczuciowy stosunek do słowa drukarskiego jednoczy dziś na „neutralnym”, pozawodowym gruncie wielu ludzi, którzy inaczej być może by się nie spotkali.

**Czy autorzy odpowiedzieli
na pytania
związane z warunkami wyboru
przyszłego zawodu?**

Musimy samokrytycznie stwierdzić, że w naszym zawodzie nie zrobiono dotąd zbyt wiele, by umożliwić wszystkim potencjalnym bibliotekarzom *świadomy jego wybór*, zgodny z możliwościami, dyspozycjami i zainteresowaniami kandydata.

Istnieją ukształtowane stereotypy zawodów, do których wejście traktowane jest jako sukces społeczny czy finansowy, i do nich głównie przymierzają się w wyborach młodzi ludzie, walnie w tym wspomagani przez rodziców. Nie ważne są tu zainteresowania czy możliwości kandydata, ważna jest natomiast koniunktura. Bibliotekarstwo, jak wiemy, do tej grupy zawodów nigdy się nie zaliczało. Zapomina się jednak, że układy zawodów coraz bardziej się zmieniają, różnym modyfikacjom ulegają siatki płac, a nawet prestiż zawodowy nie jest już dzisiaj czymś niezmiennym. Warto więc wnieść tę poprawkę do świadomości młodych ludzi pragnących osiągnąć tzw. powodzenie życiowe.

Sukces to inaczej możliwość osiągnięcia dobrych rezultatów w dobrze wybranym zawodzie, to zadowolenie wynikające ze zgodności własnych autentycznych zainteresowań z charakterem wykonywanej pracy. Źle wybrany zawód pociąga za sobą nie tylko fakt niedbałego wykonywania pracy, ale przede wszystkim poczucie, że nie można dać z siebie wszystkiego, tak jak dzieje się to wtedy, gdy pracujemy zgodnie ze swoimi zdolnościami i zainteresowaniami. Nie jest to problem jednostki, a ważny problem społeczny, kwestia właściwego funkcjonowania społeczeństwa, w myśl zasady — *właściwy człowiek na właściwym miejscu*. Jesteśmy

przekonani, że zawód bibliotekarski może być takim właściwym miejscem dla wielu wartościowych ludzi — pod warunkiem..., że wiedzą o nim co najmniej tyle, ile o zawodzie lekarza czy inżyniera. Pisząc te słowa liczyliśmy na tych, którzy zechcą skorzystać z informacji gromadząc motywy świadomego wyboru takiego właśnie a nie innego zawodu.

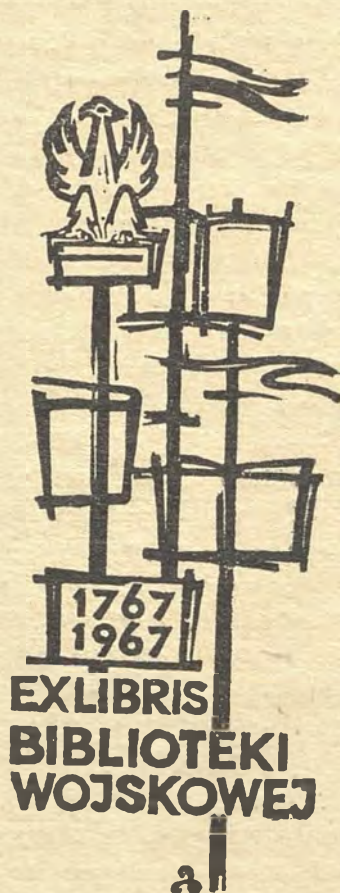
W opracowaniu niniejszym pragnęliśmy pokazać najważniejsze, naszym zdaniem, elementy zawodu bibliotekarskiego: kwalifikacje potrzebne aby w zawodzie tym znaleźć pełne zadowolenie osobiste i być przydatnym społecznie, a jednocześnie tzw. karierę fachową. Zdajemy sobie sprawę, że zamierzenia nasze wykonaliśmy tylko częściowo, przedstawiając fragmenty dziedziny tak rozległej, jaką jest współczesne bibliotekarstwo. Łączy się ono przecież z wieloma dyscyplinami, jak historia, socjologia, psychologia, pedagogika. A ostatnio coraz szerzej wkracza technika w naszą dotychczas humanistyczną dziedzinę.

Przedstawiliśmy pokrótce możliwości zdobywania kwalifikacji zawodowych i staraliśmy się udowodnić konieczność stałego ich doskonalenia. Ujawniliśmy ścisły związek zachodzący między poziomem kwalifikacji a systemem płac, awansów i nagród. Nie zamierzaliśmy dać pełnej wykładni obowiązujących przepisów prawnych w zakresie np. płac i kwalifikacji bibliotekarzy. Kształtują się one zresztą nieco odmiennie w różnych resortach, co obrazuje wykaz aktów prawnych zamieszczonych na s. 249, ale wywodzą się wszystkie z podstawowych zasad zawartych w cytowanym wielokrotnie rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 16 VII 1974 r.

Zmieniający się otaczający nas świat ogarnia orbitą swych nieustannych przemian również i dziedzinę bibliotekarstwa. Ulegają przekształceniom formy i metody pracy w bibliotekach, rozwija się zwłaszcza bardzo dynamicznie w ostatnich latach szkolnictwo biblioteczne. Szczególną aktywność wykazuje tu szkolnictwo wyższe — powstają coraz nowe instytuty bibliotekarstwa przy uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych. Zdarza się też, że niektóre uczelnie ulegają likwidacji.

Zmianom i stałemu doskonaleniu podlega też administracja państwa. W orbicie ostatnich zmian znalazły się również biblioteki, zwłaszcza publiczne — związane bezpośrednio z podziałem administracyjnym kraju. Staraliśmy się dać wyraz tym zmianom i dostosować nasze rozważania do aktualnej sytuacji.

Mając nadzieję, że informacja nasza będzie choć w części pomocna i wykorzystana, prosimy naszych Czytelników o nadsyłanie uwag i pytań.

INDEKS 37342/36959

Redaguje Kolegium. Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Adres redakcji i administracji: Warszawa, Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47.

Konto PKO: Warszawa I 1-9-120056. Prenumerata roczna 48 złotych.

Cena zł 8.— Podpisano do druku i druk ukończono w listopadzie 1975. Zam. 8262
Nakład 11 700 egz. Ark. druk. 3, ark. wyd. 5. Papier druk. sat. V kl. 65 g. B-62.

Wojskowa Drukarnia w Łodzi